Ушбу сонда:
ҲАҚЛИ ЧОРА 2
XXI АСР НАФАСИ воқеалар, хабарлар, тафсилотлар 3
ИШДАН БЎШАТИШ КЎНГИЛ ИШИ ЭМАС 4
ҒАРОЙИБ ЭГИЗАКЛАР

Адолат ҳар ишда ҳамроҳимиз ва дастуримиз бўлсин!

ИНСОН ва ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

№ 21 (476)
2006 йил 30 май сешанба
Сотувда эркин нархда

MEZON:

Агар фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) ёки унинг маслаҳатчиси вазифасига икки нафардан ортиқ номзод кўрсатилган ва улардан биронтаси ҳам сайланмаган бўлса, фуқаролар йиғини энг кўп овоз олган икки номзод бўйича такрорий овоз беришни ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилади. Такрорий овоз бериш ушбу Қонуннинг талабларига риоя этилган ҳолда ўтказилади.

Такрорий овоз беришда иштирок этиш фуқароларнинг овозини бошқа номзодга нисбатан кўпроқ олган номзод, башарти уни ёқлаб берилган овозлар сони унга қарши берилган овозлар сонидан кўп бўлса, фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) ёки унинг маслаҳатчиси вазифасига сайланган ҳисобланади.

«ФУҚАРОЛАР ЙИҒИНИ РАИСИ (ОҚСОҚОЛИ) ВА УНИНГ МАСЛАҲАТЧИЛАРИ САЙЛОВИ ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚОНУН, 26-МОДДА.

1 ИЮНЬ — ХАЛҚАРО БОЛАЛАРНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ КУНИ!

КЕЛАЖАК ЙЎЛИДАГИ ҒАМХЎРЛИК

Болалар ўзларининг беғубор табиати билан бизни доимо ўзига мафтун этади. Ҳаётда уларни яхши кўра туриб, ўз болалигини қўмсамайдиган одам топилмаса керак. Бир сўз билан айтганда, болалар — келажагимиз.

Шунинг учун ҳам юртимизда ўсиб-униб келаётган ёш авлодни асраб-авайлаш, уларга ҳар томонлама ғамхўрлик кўрсатиш доимий эътиборда. Оналик ва болаликни муҳофаза қилиш давлат сиёсати даражасига кўтарилган. Истиқлолимизнинг дастлабки йилларида Ўзбекистон Республикаси қўшилган илк халқаро шартномалардан бири ҳам Бола ҳуқуқлари тўғрисидаги конвенциядир.

Инсон ҳуқуқи бола ҳуқуқидан бошланади, деган сўзлар бугун бутун дунё тан олган мазкур халқаро ҳуқуқий ҳужжатнинг асосий мазмун-моҳиятини ташкил этади. Бугунги кунда мамлакатимиз жаҳон ҳамжамиятининг тенг ҳуқуқли аъзоси сифатида конвенцияда мустаҳкамланган тамойилларни миллий қонунчилигимизда ҳам тўлиқ акс эттириб, шу асосда фаолият юритяпти. Зеро, болаларнинг эркин улғайиши, камол топиши учун шароит яратиб бериш демократик фуқаролик жамиятига хосдир.

Бугунги кунда болалар ҳуқуқи тўғрисидаги халқаро-ҳуқуқий меъёрлар асосида болаларнинг яшаши, вояга етиши ва ҳимоясига оид миллий дастур ишлаб чиқиш ва амалга ошириш, болалар ҳуқуқини таъминлаш асосларини вужудга келтириш ва такомиллаштириб бориш, болалар ҳуқуқини таъминлашда ҳуқуқни муҳофаза этувчи халқаро ташкилотлар, жумладан, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг болалар жамғармаси — ЮНИСЕФ билан ҳамкорлик масалалари яхши йўлга қўйилган. Болалар яшаш ҳуқуқини кафолатлаш, беш ёшгача болалар ҳаётини сақлаб қолишга эришиш, ўсиш ва ривожланиш шароитини, оналар соғлиғини яхшилаш орқали соғлом фарзанд туғилишига эришиш, махсус эҳтиёжли болаларга эътиборни кучайтириш, ўсмирлар соғлиғини мустаҳкамлаш, таълим олиш ва муҳофазалаш масалаларига алоҳида эътибор қаратиляпти.

Мамлакатимизнинг Асосий Қонунида ота-оналар ўз фарзандларини вояга етгунларига қадар боқиш ва тарбиялашга мажбур эканлиги, давлат ва жамият етим ҳамда ота-оналарнинг васийлигидан маҳрум бўлган болаларни боқиш, тарбиялаш ва ўқитишни таъминлаши, болаларга бағишланган хайрия фаолиятларини рағбатлантириши, фарзандлар ота-оналарнинг насл-насабидан ва фуқаролик ҳолатидан қатъий назар, қонун олдида тенг эканликлари ҳуқуқий жиҳатдан кафолатланган.

Конституциямиз асосида қабул қилинган қонунлар, Фуқаролик кодекси ҳамда Оила кодексининг ҳаётга жорий этилиши оила муносабатларини ҳуқуқий тартибга солиш ва такомиллаштириш йўлида яна бир муҳим қадам бўлди. Уларда оилавий муҳитдан маҳрум бўлган болалар манфаатини ҳуқуқий муҳофазалашга йўналтирилган меъёрлар мавжуд бўлиб, вояга етмаган етим болаларни фарзандликка олиш билан боғлиқ барча масалаларни ҳуқуқий тартибга солиш, мурувватга муҳтож болаларга яшаш, тарбияланиш ва таълим олиш учун шароит яратиш масалаларига алоҳида аҳамият берилган.

Меҳнат қонунчилигимизда ўн саккиз ёшга тўлмаган ўсмирлар меҳнат муносабатларига киришишининг қонуний асослари белгилаб берилди. Унга кўра, ўн саккиз ёшга тўлмаган шахслар меҳнатга оид муносабатларда катта ёшдигилар билан тенг ҳуқуқда бўладилар, меҳнатни муҳофаза қилиш, иш вақти, таътиллар ва бошқа меҳнат шароитлари соҳасида улар учун меҳнат тўғрисидаги қонунлар ва бошқа меъёрий ҳужжатларда белгиланган қўшимча имтиёзлардан фойдаланадилар.

Ўн саккиз ёшга тўлмаган шахслар меҳнатидан шу тоифа ходимларининг соғлиғи, хавфсизлиги ёки ахлоқ-одобига зиён етказиши мумкин бўлган меҳнат шароити ноқулай, ер ости ва бошқа ишларда фойдаланиш тақиқланади. Ўн саккиз ёшга тўлмаган шахсларнинг белгилаб қўйилган меъёрдан ортиқ оғир юк кўтаришлари ва ташишларига йўл қўйилмайди.

Иш вақти муддати ўн олтидан ўн саккиз ёшгача бўлган ходимлар ҳафтасига ўттиз олти соатдан, ўн олти ёшгача бўлган шахслар учун ҳафтасига йигирма тўрт соатдан ошмайдиган қилиб белгиланди.

Кўриниб турибдики, мамлакатимизда болалар меҳнат ҳуқуқлари адолатли муҳофаза этилган. Бундай далилларни маъмурий, жиноий ва бошқа соҳага оид қонунчилигимизда ҳам кўриш мумкин. Уларда ҳам болаларга нисбатан улкан меҳр ва инсонийлик тамойиллари ўз ифодасини топган. Жумладан, жиноий жазоларнинг либераллаштирилиши муносабати билан Жиноят кодексига киритилган 85-модда, яъни вояга етмай туриб ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноят содир этган шахсларга нисбатан озодликдан маҳрум қилиш тарқасидаги жазо тайинланмаслиги тўғрисидаги меъёр бунинг тасдиғидир.

Қонунларимизда вояга етмаганларга нисбатан бундай меҳр-шафқат тамойилларининг акс эттирилгани билиб-билмай жиноят йўлига кириб қолган ёшларни соғлом ҳаётга қайтаришда муҳим омил бўлмоқда. Чунки ҳали оқ-қорани таниб улгурмаган ўсмирни тўғри йўлдан адашгани учун қаттиқ жазолаш салбий оқибатларга олиб келиши сир эмас. Аксинча, унинг тўғри йўлга тушиб кетиши учун кўмаклашишнинг самараси кўпроқ.

Кейинги йилларда мамлакатимизда бозор муносабатлари шароитида кўп болалик оилаларни ижтимоий ҳимоя қилишга алоҳида эътибор берилмоқда. Болаларга нафақа тўлашнинг янги тизими жорий этилди. Маҳалла ва ўзини-ўзи бошқариш идоралари моддий ёрдамга муҳтож оилаларни аниқлаб, уларга нафақат пули тўлашни йўлга қўйди. Шу билан бирга **«Ногиронлар ижтимоий ҳимояси тўғрисида»**ги Қонун қабул қилиниб, ногирон болаларга ўн олти ёшгача нафақа тўлаш тўғрисидаги ҳукумат қарори шу йўналишдаги хайрли ишлардан бири бўлди.

Вазирлар Маҳкамасининг **«Болаликдан ногиронлар туғилишининг олдини олиш учун янги туғилган чақалоқлар ҳамда ҳомиладор аёлларга туғма ва бошқа патологияни барвақт аниқлаш бўйича «Она ва бола скрининги» давлат тизимини ташкил этиш тўғрисида»**ги қарори асосида мамлакатимизда қатор скрининг марказлари ишга туширилиб, замонавий диагностика асбоб-ускуналари ва бошқа воситалари билан жиҳозланди.

Болаларнинг умумэътироф этилган ҳуқуқларидан бири — илм олиш ҳуқуқидир. Бу Конституциямизнинг 41-моддасидаги **«ҳар ким билим олиш ҳуқуқига эга»** деган қоида билан ҳамоҳангдир. Фарзандларимизнинг бу ҳуқуқлари бугунги кунда «**Таълим тўғрисида**»ги қонун ва Кадрлар тайёрлаш бўйича миллий Дастур орқали ҳаётга тадбиқ этилмоқда. Мамлакатимизда тўққиз йиллик бепул мажбурий таълим жорий қилиниб, гимназия, лицей ва коллежлар тизими вужудга келтирилди. Буларнинг ҳаммаси юртимизда ҳар томонлама соғлом ва комил фарзандлар етишиб чиқиши учун замин яратмоқда.

Норгул АБДУРАЙИМОВА,
журналист

Ogohlik zaruratii

Кейинги икки-уч йил мобайнида Ғарбдаги бир қатор ташкилотлар ва тадқиқот марказлари томонидан Марказий Осиёга нисбатан ўтказилган «ошкора дипломатия» ҳамма нарсани аён этди ҳамда бирон-бир тушунарсиз масалага ўрин қолдирмади.

НЕОКОЛОНИАЛИЗМ ВА БОЙЛИКЛАРНИ ЭГАЛЛАБ ОЛИШ

ёхуд

Марказий Осиёда «демократия тарқатувчилар» учун кун тартибидаги янги масала

XX асрнинг 60-йилларида собиқ СССР халқлари кўзларини қамаштирган «демократик Ғарб»нинг эзгулигига бўлган ишончнинг «жилвакор шуълалари» «демократияни тарқатиш» амаллари билан тўқнашиб, бутунлай барҳам топди. «Ўз уйинг, ўлан тўшагинг» дегандай, ҳаёт ҳаммасини ўз ўрнига қўйди. Ўрта Осиёга нисбатан Ғарбдаги айрим доиралар янги услублар билан ғарбча қўғирчоқ режимларни ўрнатишга ва ҳудуддаги минерал-хомашё заҳиралари назоратини ўз қўлларига олишга интилишди. XXI аср бошидаги ўзгаришларни ўрганадиган халқаро муносабатлар соҳасининг кўплаб экспертлари қайта-қайта шундай саволга дуч келишади: Марказий Осиё зиёлилари ва аҳолисининг аксар қисмидан Ғарбга хос, хусусан, унинг қадриятларига нисбатан бўлган жуда катта ҳурмат-эътибор нега бунчалик тез барҳам топди? Бундай мақсадга собиқ СССР даврида кучли тарғибот билан ҳам эришиб бўлмаганди, энди эса қандайдир икки-уч йилда Ғарбнинг жилвакор «юмшоқ кучи» шунчалик тез барҳам топиши ғалати?

Бошқа, яна бир мудҳиш савол ҳам бор: нима учун Марказий Осиёдаги ёш мустақил давлатларнинг давлат қурилиши тажрибасини ўрганишга, иқтисодий-инвестициявий ҳамкорликни йўлга қўйишга қаратилган холис ҳаракатларини «Эски» ва «Янги» дунё давлатлари кучсизлик белгиси сифатида, бунинг устига ўзларини янги «катта оғалар» ўрнига таклиф қилинаётгандай талқин этишди?

Бир пайтлар собиқ СССР 1979 йил Афғонистонга бостириб кириши оқибатида узоқ йилларга дунёдаги мусулмон мамлакатлари билан муносабатини бузган эди. Рўй бериб ўтган воқеаларга қараганда, чекланган совет қўшинлари Афғонистонда турган вақтда, собиқ иттифоқ бу мамлакатда ўнлаб заводлар, фабрикалар, электростанциялар, минглаб километр йўллар, юзлаб ва минглаб саноат ва маиший хизмат объектларини қурган эди. Хўш, барча Ғарб мамлакатларининг бирлашгандаги саъй-ҳаракатлари билан ҳозирча Афғонистонда собиқ совет иттифоқи қурган иншоотларни ўндан бири ҳам қурилмаганини қандай изоҳлаш мумкин? Бугунги кундаги каби ҳолат давом этадиган бўлса, Афғонистон 1985 йилги саноат ривожи даражасига 2025 йилда етиши ҳам даргумон. Бироқ унинг аҳолиси бу вақт ичида, 85-йилдагига қиёслаганда, тўрт бараварга ортади. Бундан шундай тахмин қилиш мумкинки, Ғарбнинг Афғонистондаги бугунги стратегияси ва бу мамлакатни тиклаш суръати сақланиб қоладиган бўлса, бу мамлакатда яқин чорак асрда камида ўша талотўп террорчилик, фуқаролар уруши қайталанишининг реал хавфи ва толибонларнинг қайтиши рўй беради. Нима учун Афғонистондаги ҳарбий ҳаракатларга йилига 20-25 миллиардлаб доллар сарфланади-ю, таннархи 200-300 миллион бўлган бир неча фабрика қуришга маблағ топилмайди? Нима учун йилдан йилга «героин» ишлаб чиқариш ортиб бораяпти ва бу муаммо ўзининг тугал ечимини топмаётир?

Умуман, буларнинг барчасидан ISAF ва Америка қўшинлари ўзларининг Афғонистонда абадий қолишлари учун шарт-шароит яратишаётир, деган тасаввур пайдо бўлаётир. Ва шу ўринда тағин — хўш, нима учун, деган савол туғилади. Албатта, инсон ҳуқуқлари ва демократияни ҳимоя қилиш учун эмас. Баъзи бир мафкурачи «демократлаштирувчилар», «Катта Узоқ Шарқ»ни (яъни 50 тадан ортиқ давлатдаги 1,5 миллиард мусулмонни) демократлаштириш бўйича «юриш»га киришаркан, иккинчи жаҳон урушидан сўнг Германия ва Японияни демократлаштиришни уддалашгани ҳақида гапиришганди. Бироқ ҳозиргача Афғонистон ва Ироқда на сиёсий тараққиётда ва на иқтисодий тикланишда бирон-бир ижобий ўзгариш кўзга ташланмаётганини қандай изоҳлаш мумкин? Ахир, Ғарбий Германия 1951 йили, яъни иттифоқчилар томонидан эгаллаб олинганидан сўнг орадан беш йил ўтиб, саноат ривожида жуда улкан тараққиётга эришганини, уруш йиллари батамом вайрон этилган шаҳарларни тиклашдаги ютуқларни яққол намоён этганди-ку. Умуман, Афғонистон ва Ироқдаги «демократлаштириш» натижаларини, бир қатор МДҲ давлатларидаги «рангли тўнтаришлар» оқибатларини кўриб-билиб туриб, Марказий Осиё мамлакатлари аҳолиси нафақат «демократлаштирувчилар»га ёки уларнинг «мажбурий демократлаштириш» мафкурасига нисбатан, балки ўзларининг истиқболдаги дунё қурилишида ўз ўринлари ҳақида ҳам чуқур ўйлаб кўришга мажбур бўлишди. Ва, албатта, бу борада танланган йўл янги ғарб колонизаторлари фойдасига хизмат қилмайди. Марказий Осиё мамлакатлари ҳамкорликда жаҳондаги меҳнат тақсимотида ўзларининг муносиб ўринларини эгаллаш ва ўз давлатлари хавфсизлигини таъминлаш учун ҳудуддаги ҳамкорлари билан ва МДҲ доирасида самарали ва изчил сиёсий, иқтисодий, инвестициявий ва инновациял ҳамкорликни барқарорлаштириш йўлини танлашаётир. Янги колониализм уларга бошқа танлов учун имкон қолдирмаяпти. Бошқача айтганда, ё Африка жанубидаги давлатлар қисматига кўниш керак ёки ҳудудий сиёсий ва иқтисодий интеграцияга киришиш лозим. Ғарб учун эса муаммо шундаки, 15 йил мобайнида улар сиёсий-иқтисодий тараққиётнинг маъқул моделини таклиф этишолмади. Қолаверса, бу вақт ичида бирон-бир йирик инфраструктура ва ижтимоий лойиҳа амалга оширилмади. Бу ҳудудда Ғарб қурган битта ҳам завод йўқ, барча инвестициялар амалда нефть, газ, олтин ва бошқа бир қатор минерал ҳомашёлар қазиб олишга йўналтирилгани билан чекланди. Табиий савол туғилади: бундай шароитда Марказий Осиё давлатларига панд-насиҳат қилишга ва ислом дини ривожининг асосий марказларидан бирига ўзининг қадриятларини киритишга уринишга Ғарбнинг қандай «маънавий» ҳаққи борлиги тўғрисида гапириш мумкинми?! Бундай ҳаракат ё бориб турган сиёсий саводсизлик ёки беадаблик! Марказий Осиё мамлакатларига янгича тараққиёт йўли керак, чунки чек-чегарасиз истеъмолга қурилган жамият модели — бу яқин йилларда умумжаҳон миқёсидаги экология инқирозига, муттасил хомашё етишмаслигига, тамаддунлар тўқнашуви ва йирик халқаро инқирозларга олиб борадиган боши берк йўлдир.

Сергей МАКСИМОВ
Манба: «Центразия»

Ajab savdolar

НОЎРИН ТАХМИН

Мамлакатимизда тадбиркорлик субъектлари фаолияти барқарорлигини таъминлаш, ортиқча қоғозбозликка йўл қўймаслик, умуман айтганда, бу соҳа вакиллари эркин фаолият юритиши учун қулайликлар яратиш йўлида беқиёс ислоҳотлар амалга оширилди. Давлатимиз раҳбарининг 2005 йил 15 июнда қабул қилинган «Тадбиркорлик субъектлари томонидан тақдим этиладиган ҳисобот тизимини такомиллаштириш ва уни ноқонуний талаб этганлик учун жавобгарликни кучайтириш тўғрисида»ги қарори ҳам бу борада муҳим янгилик бўлди.

Шуни айтиш керакки, мазкур қарор қабул қилинганга қадар тадбиркорлик субъектлари ҳар ойда солиқ ва статистика идораларига бюджет ва бюджетдан ташқари мажбурий тўловлар-ажратмалар бўйича ҳисобот топширарди. Ушбу қарор амалга жорий этилгач, бу тартибдаги ҳисоботлар ҳар чоракда топшириладиган бўлди.

Шу ўринда табиий бир савол туғилади: хўш, бугун мазкур қарор талабларига қандай амал қилинмоқда?

Қизилтепа туман давлат солиқ инспекцияси «Сеникс-Плюс» хусусий корхонаси ва «Саната-Прогресс» масъулияти чекланган жамиятини 2006 йилнинг январ ва феврал ойлари учун солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни тўламаганликда айблаб, шу йилнинг 17 мартида вилоят хўжалик судига даъво аризаси билан мурожаат қилди. Даъво аризаларида «Саната-Прогресс» хусусий корхонаси ва «Сенекс-Плюс» МЧЖларнинг банклардаги ҳисоб варақлари бўйича операцияларини тўхтатиш ва банк ҳисобрақамларидаги пул маблағларини хатлаб бериш сўралганди.

Иккинчи томондан, «Саната-Прогресс» хусусий корхонаси ва «Сенекс-Плюс» масъулияти чекланган жамият таъсисчиси Н.Бозоров эса солиқ инспекцияси ходимларининг ҳаракатларидан норози бўлиб вилоят адлия бошқармасига мурожаат қилди.

Хўш, ким ҳақ-у, ким ноҳақ? Ўрганиш давомида маълум бўлдики, туман давлат солиқ инспекциясининг даъво аризалари вилоят хўжалик судининг шу йил 3 апрелдаги ажримлари билан қаноатлантирилган. Даъвони таъминлаш юзасидан юқорида қайд этилган тадбиркорлик субъектларининг банкдаги ҳисоб варақларини тўхтатиш юзасидан ижро варақлари чиқарилган. Албатта, тадбиркорлик субъектларига молиявий санкцияларни қўллаш бўйича мамлакатимизда аниқ мезон ишлаб чиқилган ва амалга жорий этилган. Ҳамма гап унга қатъий риоя этишда.

Аниқроқ айтганда, Республика Олий хўжалик суди ва Республика Давлат солиқ қўмитаси раҳбарияти томонидан 2005 йил 7 октябрда қабул қилинган 2005/60-сонли **«Банк муассасаларидаги ҳисобварақлар бўйича операцияларини тўхтатиб қўйиш ва молиявий санкцияларни қўллаш тўғрисида хўжалик судларига мурожаат қилиш Тартиби»**га қатъий риоя қилинса, юқорида қайд этганимиздек, ҳеч қандай муаммо юзага келмайди. Ушбу Тартибнинг 4-бандида **«Тадбиркорлик субъектлари томонидан уларнинг банк муассасаларидаги ҳисоб варақларидаги операцияларини тўхтатиб қўйилишига асос бўлган қонунбузилиш ҳолатлари бартараф қилинганда солиқ хизмати идоралари 1 (бир) иш кунидан кечиктирмасдан банк муассасасига уларнинг ҳисоб варақлар бўйича операцияларини тиклаш (давом эттириш) бўйича алоқа хати юборади (топширади)»** дейилган.

Демак, тадбиркорлик субъектлари томонидан йўл қўйилган қонунбузилиш ҳолатларига барҳам берилди. «Саната-Прогресс» ва «Сенекс-Плюс»лар барча солиқ ҳамда бошқа тўловларни шу йилнинг 7 апрел куни амалга оширади. Бу ҳақда «Саната-Прогресс» хусусий корхонаси раҳбари О.Файзиев ва «Сенекс-Плюс» МЧЖ раҳбари И.Бақоевлар имзоси билан туман солиқ инспекцияси бошлиғи номига банкдаги ҳисоб варақларини очишга рухсат беришни сўраб, шу йилнинг 13 апрелида расмий хат юборилган.

(Давоми иккинчи бетда)

Mohiyat

ЖАЗОНИНГ МУҚАРРАРЛИГИ

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг биринчи қўшма мажлисидаги маърузасида Президентимиз Ислом Каримов суд-ҳуқуқ тизимида амалга оширилаётган ислоҳотларга алоҳида тўхталиб, шундай деб таъкидлагандилар: “Суд-ҳуқуқ тизимини либераллаштириш борасида биз ҳал этишимиз лозим бўлган яна бир масала – бу жазолаш тизимидан ўлим жазосини чиқариб ташлашдир”.

Дарҳақиқат, мустақиллик йилларида олиб борилган ислоҳотлар натижаси ўлароқ, мамлакатимизда ўлим жазосини жиноий жазо тури сифатида бекор қилишнинг ҳуқуқий асоси юзага келди. Давлатимиз раҳбари томонидан 2005 йил 1 августда имзоланган “Ўзбекистон Республикасида ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида”ги Фармон истиқлол йилларида бу борада олиб борилган ислоҳатларни янги босқичга олиб чиқди.

Жиноят ва жазо, жиноятчиликка қарши кураш, жиноятчиликнинг олдини олиш сингари муаммолар ва айниқса, инсоннинг яшаш ҳуқуқи барча даврларда қизғин мунозараларга сабаб бўлиб келган. Албатта, бундай баҳслар орасида ўлим жазоси, унинг сабаб ва оқибатлари, бу жазонинг жиноятчиликнинг олдини олишда нечоғли аҳамият касб этиши асосий мавзу ҳисобланган.

Асрлар мобайнида ана шу мунозаралар асносида ўлим жазосининг адолатсиз, ғайритабиий жазо, деган қараш тобора қатъийлашди. Маърифатпарварлар илгари сурган бағрикенглик ва раҳмдиллик тамойиллари аста-секин ҳаётда ўз тасдиғини топа бошлади. 1867 йили Португалия давлати Европада жиноий жазони эркинлаштириш жараёнини бошлаб берди. Орадан 123 йил ўтиб, 1990 йилга келиб, жаҳондаги давлатлар ўлим жазосини амалда қўллаш ва қўлламаслик бўйича тенг иккига бўлинди. 1991 йили мустақилликни қўлга киритган Ўзбекистон ҳам бу жараёнлардан четда турмади.

(Давоми учинчи бетда)

Qonun ijodkorligi

Жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизациялаш қонунларни ишлаб чиқишни ва уларни ҳаётга татбиқ этишни, қонун устуворлигини таъминлашни тақозо этади. Дарҳақиқат, Президентимиз Ислом Каримов қонунчилик давлатнинг куч-қудратини, унинг халқ хоҳиш-иродасига таяниб иш олиб боришини кўрсатади, деганида, биринчи навбатда, қонунларнинг яратилишига жиддий эътибор қаратиш лозимлигини назарда тутган.

ХАЛҚ ИРОДАСИНИНГ ИФОДАСИ

«Референдум якунлари ҳамда давлат ҳокимияти ташкил этилишининг асосий принциплари тўғрисида»ги Конституциявий қонунга биноан, қонун ҳужжатларини такомиллаштиришга доир ишларнинг асосий тамойиллари қуйидаги тартибда белгиланган: қонун устуворлигини, ҳокимият қонун чиқарувчи, ижро этувчи, суд тармоқлари ўртасида мувозанатни, улардан ҳар бирининг ҳақиқий мустақиллигини таъминлаш, халқаро ҳуқуқнинг умумэътироф этган тамойиллари ва меъёрлари асосида инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари кафолатларини таъминлаш, сиёсий ҳаётнинг, давлат ва жамият қурилишининг барча жабҳаларини изчил эркинлаштириш, нодавлат нотижорат, жамоат ташкилотлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа демократик институтлари янада мустаҳкамланиши ҳамда ривожлантирилиши учун кафолат ва шароитларни таъминлаш, фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш идораларини ҳар томонлама мустаҳкамлаш ва давлат ҳокимияти марказий идораларининг ваколатларини жойлардаги бошқарув идораларига босқичма-босқич ўтказиш, ижро этувчи ҳокимият идоралари, жумладан, мудофаа ва хавфсизликни таъминловчи тузилмалар фаолияти устидан назорат механизмини шакллантириш.

2000 йил 14 декабрда қабул қилинган **«Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида»**ги қонунда меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар тушунчаси, турлари ва уларга қўйиладиган асосий талаблар таърифланган. Унга мувофиқ, умуммажбурий давлат кўрсатмалари сифатида, қонунда белгиланган шаклда қабул қилинган расмий ҳужжат меъёрий-ҳуқуқий ҳужжат ҳисобланади. Олий Мажлис палаталари, Ўзбекистон Республикасининг Президенти, Вазирлар Маҳкамаси, вазирликлар, давлат қўмиталари ва идоралари, маҳаллий давлат ҳокимияти идоралари меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларни қабул қилувчи идоралар ёки мансабдор шахслар сифатида белгиланган.

Қонун ижодкорлиги ҳуқуқ ижодкорлигининг асосий шаклидир. Бошқача айтганда, қонун ижодкорлиги — давлат вакиллик идорасининг қонунлар лойиҳасини ишлаб чиқиш ва қабул қилишга қаратилган, аниқ мақсадга йўналтирилган иродавий фаолияти. Бу ижодий жараёнда аввало, халқнинг иродаси, фикр-мулоҳазалари шакллантирилади ва белгиланган тартибда қонун дажасига олиб чиқилади, кейин унга юридик тус берилади.

Давлат қонунчилик фаолияти орқали сиёсий, иқтисодий, ижтимоий-маданий ва мафкуравий ҳаётнинг барча соҳаларидаги энг муҳим масалаларни ҳал этишга қаратилган меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар яратади. Шу маънода қонунчилик фаолияти ҳар қандай давлатнинг ажралмас вазифаси ҳисобланиб, унда давлатнинг олий вакиллик идораси ижтимоий тажрибани умумлаштириш асосида жамиятга давлат раҳбарлигини амалга ошириш ҳамда ижтимоий муносабатларни тартибга солиш мақсадида қонунлар яратилишини таъминлайди, мавжуд қонунларга ўзгартиришлар киритади, эскирганларини бекор қилади.

Қонун ижодкорлигининг барча босқичларида давлат ҳокимияти идоралари, шунингдек, илмий муассасалар, жамоат ташкилотлари ва жамоатчилик иштирок этади. Бунда ваколатли давлат идоралари илмий маълумотлар, жамоатчилик фикрини ўрганиш натижалари ва бошқа омилларни инобатга олган ҳолда қарор қабул қилади. Мазкур босқичларда давлат идоралари, илмий муассасалар, жамоат бирлашмалари, оммавий ахборот воситалари ва фуқаролар ўртасидаги муносабатларни тартибга солиш катта аҳамиятга эга.

Қонун лойиҳаларини тайёрлаш ва қабул қилишнинг барча босқичларига жиддий ёндашув сифатли, зарур қонун ҳужжатлари қабул қилинишининг кафолатидир. Қонун чиқарувчи идора ходимларидан давлат ва жамият ҳаётини ислоҳ қилишнинг яқин ва узоқ муддатли мақсадларини, шунингдек, уларга эришишнинг самарали воситаларини аниқлашга қаратилган юксак касб маҳорати талаб этилади. Бу иш жамоатчиликнинг қўллаб-қувватлашини, фуқароларнинг жамият ва давлат ишларини бошқаришдаги манфаатли иштирокини назарда тутади.

Шаҳобиддин ШАРОФУТДИНОВ

САЙЛОВ ҚОНУНЧИЛИГИ

САЙЛАШ ВА САЙЛАНИШ ҲУҚУҚИ

— Фуқаролар йиғини фаолияти қандай ҳужжатлар билан расмийлаштирилади?

— Ҳар бир йиғинда йиғин ўтказилган сана, ҳозир бўлган фуқаролар сони, кун тартиби ва қабул қилинган қарорлар кўрсатилган ҳолда баённома юритилади. Фуқаролар йиғинининг баённомаси ва қарорини фуқаролар йиғинининг раиси (оқсоқоли) ва масъул котиби имзолайдилар. Раис (оқсоқол) йўқлигида, фуқаролар йиғинининг баённомасини раиснинг маслаҳатчиларидан бири ва масъул котиб имзолайди.

— Фуқаролар йиғинининг кенгаши қандай тартибда чақирилади ва ишлайди?

— Фуқаролар йиғинининг Кенгаш мажлиси фуқаролар йиғинининг раиси (оқсоқоли) томонидан, заруратга қараб, лекин ойида камида бир марта ўтказилади.

Фуқаролар йиғини кенгашининг мажлиси, агар унинг ишида кенгаш аъзоларининг камида учдан икки қисми қатнашаётган бўлса, ваколатли ҳисобланади. Қарор, агар уни фуқаролар йиғини кенгашининг ҳозир бўлган аъзоларидан ярмидан кўпроғи ёқлаб овоз берган бўлса, қабул қилинган ҳисобланади.

Фуқаролар йиғини кенгашининг қарори очиқ овоз бериш йўли билан қабул қилинади.

— Фуқаролар йиғинининг раиси ва унинг маслаҳатчилари қандай тартибда ва қанча муддатга сайланади?

— Фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) тегишли туман, шаҳар ҳокими билан келишилган ҳолда, маслаҳатчилар эса фуқаролар йиғини раисининг (оқсоқолининг) тақдимига биноан икки ярим йил муддатга сайланади.

— Фуқаролар йиғини раисининг ваколатлари муддатидан илгари тугатилиши мумкинми?

Раиснинг (оқсоқолнинг) ваколатлари қуйидаги ҳолларда муддатидан илгари тугатилади:

— у ўз ваколатларини зиммасидан соқит қилганда;

— фуқаролар йиғини қарор қабул қилганда;

— у белгиланган тартибда муомалага лаёқатсиз деб топилганда;

— унга нисбатан суднинг айблов ҳукми қонуний кучга кирганда.

— Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолияти кимлар томонидан ташкил этилади?

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолияти унинг кенгаши ҳамда фуқаролар йиғинининг раиси (оқсоқоли) томонидан ташкил этилади.

Раиснинг маслаҳатчилари ўртасида вазифаларни тақсимлаш фуқаролар йиғини раисининг (оқсоқолининг) тақдимномаси бўйича йиғин томонидан амалга оширилади.

Фуқаролар йиғини кенгаши ўз девонига эга бўлиши мумкин, унинг ходимлари сони йиғин томонидан белгиланади. Йиғиннинг масъул котиби ва кенгаш девони ходимлари йиғинни, кенгаш мажлисини ўтказишга доир материалларни тайёрлайдилар, йиғиннинг, кенгашнинг ва раиснинг (оқсоқолнинг) қарорлари ижрочиларга ўз вақтида етказилишини таъминлайди, иш юритилишини амалга оширади.

— Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари доимий ишловчи ходимлари моддий таъминоти қандай тартибда амалга оширилади?

— Фуқаролар йиғинининг раиси (оқсоқоли), масъул котиби ва кенгаш девони ходимлари фуқаролар йиғинининг маблағлари ҳисобидан ҳам, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда маҳаллий бюджет маблағлари ҳисобидан ҳам таъминланиши мумкин.

— Фуқаролар ўзини ўзи бошқариш идоралари ўз мулкига эга бўлиши мумкинми?

— Албатта, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идоралари томонидан қурилган, олинган ёки қонунда белгиланган тартибда уларга берилган жамоат, ижтимоий-маиший ва бошқа мақсаддаги объектлар, шунингдек, транспорт воситалари, хўжалик анжомлари ва бошқа кўчар ҳамда кўчмас мулк уларнинг мулки ҳисобланади.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идоралари ўз мулки бўлган объектларни вақтинчалик ёки доимий фойдаланиш учун юридик ва жисмоний шахсларга беришга, ижарага топширишга, белгиланган тартибда ўз тасарруфидан чиқаришга, шунингдек, қонун ҳужжатларига мувофиқ мол-мулк билан боғлиқ бошқа битимлар тузишга ҳақлидир.

— Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идоралари молиявий асослари қандай ташкил этилади?

— Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идоралари фаолиятининг молиявий асоси ўз маблағларидан, халқ депутатлари туман ва шаҳар Кенгашлари томонидан белгиланган тартибда ажратиладиган бюджет маблағларидан, юридик ва жисмоний шахсларнинг ихтиёрий хайр-эҳсонларидан, шунингдек, қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа маблағлардан ташкил топади.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идораларининг молиявий маблағлари банк муассасасидаги мустақил ҳисобварақда сақланади ҳамда белгиланган тартибда улар томонидан мустақил фойдаланилади ва бу маблағларнинг олиб қўйилиши мумкин эмас.

— Фуқаролар йиғинининг кенгаши молиявий маблағлар учун ҳисобдорми?

— Албатта, ҳисобдор. Фуқаролар йиғинининг кенгаши молиявий маблағлардан фойдаланилганлиги тўғрисида йилнинг ҳар чорагида фуқаролар йиғини олдида ҳисоб бериб боради.

— Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идоралари ҳам бошқа идоралар каби ҳисоботлар юритадими?

— Ҳа, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идоралари ўз фаолиятининг ҳисобини юритади ҳамда қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда маҳаллий статистика ва солиқ идораларига ҳисобот тақдим этади.

— Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идоралари давлат органларига мурожаат қилиш ҳуқуқига эгами?

— Албатта, эга. Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идораларининг ва мансабдор шахсларининг мурожаатлари давлат ҳокимияти ва бошқарув идоралари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар, уларнинг мансабдор шахслари томонидан ўз ваколатлари доирасида қонунда белгиланган муддатда кўриб чиқилиши шарт.

— Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идораларини қайта ташкил этиш ва фаолиятини тугатиш тартиби қандай?

— Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идораларини қайта ташкил этиш ва уларнинг фаолиятини тугатиш маъмурий-ҳудудий бирликлар, шунингдек, маҳалла қўшилганда, бўлинганда, тугатилганда фуқаролар йиғинининг қарорига биноан қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга оширилади.

— Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идоралари фаолиятига оид низолар қандай ҳал этилади?

— Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идоралари фаолияти билан боғлиқ низолар суд томонидан ҳал этилади.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идоралари ва уларнинг мансабдор шахслари ўзини ўзи бошқаришни амалга оширишга доир фуқароларнинг ҳуқуқларини бузган давлат идоралари ва бошқа идораларнинг, шунингдек, мансабдор шахсларнинг ҳаракатлари (қарорлари) устидан шикоят қилишга ҳақлидир.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идоралари қарорлари, шунингдек, уларнинг мансабдор шахслари ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан қонунда белгиланган тартибда судга шикоят қилиш мумкин.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идоралари тўғрисидаги қонун ҳужжатлари бузилишида айбдор бўлган шахслар қонунчиликда белгиланган тартибда жавобгар бўладилар.

Рукн учун масъул ҳуқуқшунос А.РАҲМОНОВ

Bizning sharh

ЯНА БИР ҚУЛАЙЛИК

Мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотлар инсон ҳуқуқ ва эркинликларининг тўла таъминланишига, қонун устуворлигини ва фуқароларнинг манфаатлари ҳуқуқий жиҳатдан ҳимоя қилишини кенгайтиришга қаратилган.

2006 йил 7 мартда Вазирлар Маҳкамасининг **«Автомототранспорт воситалари сотиб олиш, улардан фойдаланиш ва уларни бошқа шахсга беришни тартибга солишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»**ги қарори қабул қилинди ва **«Автомототранспорт воситалари билан боғлиқ ишончномаларни, уларни бошқа шахсга бериш ва ижарага бериш шартномаларини расмийлаштириш тартиби тўғрисида»**ги Низом тасдиқланди. Мазкур қарорга асосан, 2006 йил 1 июлдан эътиборан автомототранспорт воситалари билан боғлиқ ишончномаларни, уларни бошқа шахсга бериш (олиш-сотиш, айирбошлаш, ҳадя) ва ижарага бериш шартномаларини нотариуслар томонидан нотариал тартибда тасдиқлаш фақат қатъий ҳисобда турадиган, ҳимоя даражасига, серияга, тартиб рақами ва ҳудудий кодига эга бўлган давлат ишлаб чиқариш бирлашмасида тайёрланадиган гербли (махсус) бланкаларда амалга оширилади.

Мамлакатимиз ҳудудида бошқа давлатлардан олиб келинган автомототранспорт воситаларига ишончномалар бериш, уларни бошқа шахсга ижарага бериш божхона идораларида расмийлаштирилиб, давлат йўл ҳаракати хавфсизлиги хизмати идораларида рўйхатдан ўтказилгандан кейин амалга оширилади. Давлат йўл ҳаракати хавфсизлиги хизмати идораларида рўйхатдан ўтмаган автомототранспорт воситаларининг бозорларда олди-сотдиси ва айирбошланиши, шунингдек, биржалар орқали сотилиши таъқиқланади.

Мазкур қарорга кўра, 18 ёшга тўлмаган шахсларга автотранспорт воситаларининг ишончномаларини бериш ва ушбу воситаларни ижарага бериш шартномаларини расмийлаштиришга йўл қўйилмайди. Лотерея ва бошқа оммавий ўйинларнинг ютиб олинган, қонунда белгиланган тартибда мерос ҳисобланган автомототранспорт воситалари бундан мустасно.

Мазкур қарор қабул қилинганга қадар автомототранспорт воситаларидан фойдаланиш ва уларни тасарруф этиш ҳуқуқига берилган ишончномалар, айни шу қарорга мувофиқ, қолган муддатга қайта расмийлаштирилади. Аҳолига қулайлик туғдириш ҳамда уларнинг қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида, ушбу ишончномалар 2007 йил 1 январига қадар давлат божи ундирилмасдан қайта расмийлаштирилади. Қайта расмийлаштириш учун нотариал идораларга тақдим этилмаган тақдирда бу ишончномалар 2007 йил 1 январидан бошлаб ҳақиқий эмас, деб ҳисобланади. Шу боис, фуқаролар мазкур ишончномаларни қайси нотариал идора нотариуси томонидан расмийлаштириб олишган бўлса, уни қайта расмийлаштириш учун айнан ўша нотариусга мурожаат этишлари лозим.

Автомототранспорт воситаларини бошқа шахсга бериш, ижара шартномалари ва бошқа шахсга бериш ҳуқуқи билан боғлиқ ишончномалар давлат йўл ҳаракати хавфсизлиги хизмати идораларида ушбу техника воситаларининг агрегат рақамлари кўздан кечирилиб, таъқиқланмагани текширилгандан сўнг нотариуслар томонидан амалга оширилади.

Йўл ҳаракати хавфсизлиги хизмати идораларида автомототранспорт воситалари кўздан кечирилгани учун тўлов ундирилмайди.

Нотариуслар томонидан тасдиқланган автомототранспорт воситалари билан боғлиқ ишончномалар ва уларни ижарага бериш шартномалари Ички ишлар вазирлиги томонидан белгиланган тартибда автомототранспорт воситаси рўйхатга олинган жойдаги йўл ҳаракати хавфсизлиги хизмати идораларида ҳисобга қўйилиши керак. Ҳисобга қўйиш ҳам тўловсиз амалга оширилади.

Н.НОРМАТОВА

To`siq

Самарқанд вилояти адлия бошқармаси ходимлари жорий йилнинг иш режасига асосан, Оқдарё туманида қонунчиликка риоя этилишини ўрганишди. Ўрганиш жараёнида Президентимизнинг 2005 йил 14 июндаги «Тадбиркорлик субъектларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони талаблари бузилган ҳолатларга дуч келинди.

ҲАҚЛИ ЧОРА

тадбиркорга эмас, текширувчига нисбатан қўлланилди

Маълумки, мазкур Фармон кучга киргунга қадар (2005 йилнинг 1 июлигача) назорат қилувчи ва рухсатнома берувчи идоралар тадбиркорлик субъектлари фаолиятини тўхтатиб қўйиш, молиявий жарималар қўллаш, лицензияларни бекор қилиш ваколатларига эга эди. Бу эса, ўз навбатида, турли хил қонунбузилишларга, тадбиркорларнинг асоссиз оворагарчилигига сабаб бўларди. Фармон кучга киргач, тадбиркорлик субъектларига нисбатан ҳуқуқий таъсир чоралари фақат суд орқали қўлланиши тартиби жорий этилди ва бу тадбиркорлар фаолияти йўлидаги турли хил бюрократик тўсиқларни олиб ташлади.

Бироқ Фармон талабларига айрим назорат қилувчи идоралар ходимларининг юзаки қараётгани ачинарли ҳол. Хусусан, Оқдарё тумани санитария-эпидемиология назорати маркази бошлиғининг буйруғи билан санитария врачи ёрдамчиси О.Ғаффоров тумандаги «Соҳибқирон Оқдарё» савдо ишлаб чиқариш корхонасида текшириш ўтказади ва унинг хулосаларига кўра, назорат маркази «Соҳибқирон Оқдарё» савдо ишлаб чиқариш корхонасига қарашли дўконни ёпиб қўйиш ҳақида қарор чиқаради.

Президент Фармонида тадбиркорлик субъектининг фаолиятини тўхтатиб қўйиш фақат суд тартибида амалга оширилади, дея таъкидланган. Туман санитария-эпидемиология назорати маркази томонидан ушбу тадбиркорлик субъектига қарашли дўконнинг ўн иш кунигача тўхтатиб турилиши ҳам, истисно тариқасида, қонунга зид эмас.

Корхона раҳбари М.Ортиқова, Фармонда кўрсатилганидек, ўн кун ўтгач, дўконда иш фаолиятни давом эттиришга рухсат сўраб туман санитария-эпидемиология назорати маркази раҳбари номига ариза ёзади. Бироқ марказ ходими О.Ғаффоров дўконни очиш ҳақида далолатнома тузиш ўрнига, қайта назорат далолатномаси тузиб, камчиликларни кўрсатади. Айни шу ҳаракати билан у хатога йўл қўяди. Агар кўрсатилган камчиликлар тадбиркор томонидан бартараф этилмаган экан, назорат қилувчи идора қонуннинг бошқа талабларини қўллаши лозим эди. Чунки дўконни ўн кундан ортиқ ёпиб қўйиш назорат қилувчи идоралар ваколатидан чиқарилган ва бу ишга фақат суд ҳақли. Шу тариқа назорат маркази ходими билиб-билмай тадбиркор фаолиятига тўсиқ қўйган.

Вилоят адлия бошқармаси О.Ғаффоровни «Маъмурий жавобгарлик тўғрисида»ги кодекснинг 241-1-моддаси, 1-қисми билан маъмурий жаримага тортиш тўғрисида жиноят ишлари бўйича Оқдарё тумани судига тақдимнома киритди. Суд ҳуқуқбузар О.Ғаффоровни 28 минг 200 сўм миқдорида маъмурий жаримага тортди. Суд тартибида текширувчига берилган бу маъмурий жазодан, ўйлаймизки, назорат ходимлари ўзларига тегишли хулоса чиқариб олишади. Зотан, тадбиркорлар фаолиятига нохолис, тирноқ остидан кир қидириш кайфияти билан қарашдан энди бутунлай воз кечиш, уларнинг манфаатлари ва қонуний ҳуқуқлари ҳимоясини тўлиқ таъминлаш керак. Шундагина мамлакатимиз иқтисодиёти ривожига муносиб ҳиссасини қўшиб келаётган тадбиркорларга берилган имтиёз ва кафолатлар таъминланган, уларнинг юртимиз равнақи йўлида эмин-эркин меҳнат қилишига шарт-шароит яратилган бўлади.

Сафар ТОҒАЕВ,
ҳуқуқшунос
Ҳамид ЭГАМ,
«Инсон ва қонун» мухбири

Ajab savdolar

НОЎРИН ТАХМИН

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Бироқ назорат қилувчи идора ходимлари юқори турувчи идора томонидан ишлаб чиқилган Тартибни била туриб, ҳар икки тадбиркорни содда деб ўйлаган кўринади. Нега деганда, корхона ва масъулияти чекланган жамиятнинг банкдаги ҳисоб варақларини очиб бериш ўрнига тадбиркорлар фаолият юритишига сунъий тўсиқ қўйилган.

Аниқроқ айтганда, тадбиркорлар томонидан солиқлар, йиғимлар, ажратмалар ва бошқа мажбурий тўловлар амалга оширилган. Аммо юқорида қайд этилган Тартибнинг 4-банди бўйича «Саната-Прогресс» ва «Сенекс-Плюс»ларнинг банкдаги ҳисоб варақлари бир иш кунида очиб берилмаган. Яъни шу йилнинг 18 апрелига қадар тадбиркорлик субъектларининг банкдаги ҳисоб варақлари ёпиқ турган.

Ўрни келганда шуни айтиш лозимки, асоссиз равишда гумонсираш киши дилини ранжитади, қўлини ишдан совутади. Бу ҳақда бежиз гап бошлаганимиз йўқ. Туман давлат солиқ инспекцияси томонидан вилоят хўжалик судига киритилган ҳар иккала даъво аризада «Саната-Прогресс» ва «Сенекс-Плюс» тадбиркорлик объектлари олинмаган маҳсулотларни сотиш, ҳисоб рақамидаги пул маблағларини нақдлаштириш билан шуғулланиб келаётганлигидан шубҳаланаётгани қайд этган эди. Хўш, бундай шубҳага асос борми? Борди-ю, солиқ тўловчи олинган маҳсулотларни сотиш, ҳисоб рақамидаги пул маблағларини нақдлаштириш билан шуғулланган бўлса, у исбот талаб қилади. Бу ғайриқонуний иш ҳақиқий тадбиркорга ярашмайди. Қолаверса, олинмаган маҳсулотларни сотиш, ҳисоб рақамидаги пул маблағларини нақдлаштириш билан шуғулланганлиги исботланса, қонунда чора қўлланиши кўзда тутилган.

Бироқ туман давлат солиқ инспекцияси ходимларининг шубҳаси ўринсиз бўлиб чиқди. Вилоят адлия бошқармаси хўжалик судига эътирознома киритди. Туман солиқ инспекциясининг вилоят хўжалик судига киритган даъво аризалари суднинг ҳал қилув қарори билан рад этилди.

Албатта, юқорида баён этилган воқеалардан ким қандай хулоса чиқариши ўзига ҳавола. Лекин тадбиркор учун нафақат бир кун, балки ҳар соатнинг ҳам аҳамияти катта. Шундай экан, назорат қилувчи идоралар ходимлари амалдаги қонунлар, меъёрий ҳужжатлар талаблари доирасидан четга чиқмаслиги, ўринсиз шубҳаларга берилмасликлари керак.

Баҳодир ТИЛАВОВ,
Навоий вилоят адлия бошқармаси
катта маслаҳатчиси

Орамизда «нима қилсам қилавераман, кейин бир гап бўлар» деган хом хаёл билан ишловчи ишбилармонлар ҳам йўқ эмас. Шундайлардан бири, Навбаҳор туманидаги «Аброр» фермер хўжалиги раиси А.Худойбердиевнинг ноқонуний ишлари ҳеч бир қолипга сиғмайди.

АНТИҚА “ИШБИЛАРМОНЛИК”

Фермер хўжалиги раиси «Ўзқишлоқхўжаликмашлизинг» АЛК Навоий вилоят филиали билан 2003 йилнинг 2 июлида 7 йилга мўлжалланган лизинг шартномасига асосан баҳоси 13 миллион 105 минг сўмлик «ТТЗ-80» русумли трактор сотиб олади. У лизинг тўловлари билан жами 15 миллион 472 минг 327 сўмни тўлов жадвали асосида 2011 йилнинг январигача тўлаши лозим эди. Ушбу маблағ тўлиқ тўланса, трактор фермер хўжалиги мулкига айланиши шартномада белгилангандi.

Аммо «Аброр» фермер хўжалиги томонидан шартнома шартлари бажарилмади. Шу сабабли, «Ўзқишлоқхўжаликмашлизинг» АЛК Навоий вилоят филиали хўжалик судига мурожаат этиб, мазкур фермер хўжалиги билан тузилган шартномани бекор қилиш ва фермер хўжалиги томонидан тўланиши лозим бўлган 1 миллион 747 минг 600 сўм лизинг тўлови, 1 миллион 868 минг 796 сўм тўловни кечиктирилган кунлар учун устама ундириб беришни сўради. Ўтган йилнинг 10 августида мазкур трактор рўйхатга олиниб, суд ажрими чиқарилиб, ижро этиш учун суд ижрочисига юборилганди.

Аниқланишича, А.Худойбердиев «Ўзқишлоқхўжаликмашлизинг» АЛКга тегишли «ТТЗ-80» русумли тракторни олди-сотди шартномасига асосан фуқаро С.Болтаевга 100 минг сўмга сотиб юборган экан. Аслида эса тракторнинг баҳоси 15,4 миллион сўм эди...

Бундан ташқари, А.Худойбердиев «Вомитан» фермер хўжалиги раҳбари лавозимида ҳам ишлаб, «Ипак йўли» банкининг Навоий шаҳар филиали билан тузилган 2003 йил 19 майдаги 33-сонли ҳамда 2004 йил 24 мартдаги 71-сонли кредит шартномасига асосан мазкур банкдан чорвачиликни ривожлантириш, йирик шохли мол ва омухта ем олиш учун 10 миллион сўм кредит олиб, гаровга «Т-4» русумли занжирли, «Т-28» русумли ғилдиракли ҳамда И.Қосимовга тегишли «Икарус» русумли автобусни қўйган.

Dakki

Навбаҳор тумани ҳокимининг 2004 йил 14 апрелдаги қарорига «Вомитан» фермер хўжалиги тугатилиб, унинг ҳуқуқий вориси сифатида «Аброр» фермер хўжалиги белгиланган. Мазкур қарорга асосан «Вомитан» фермер хўжалигининг мол-мулки, ер майдони, ишчи кучи ва техникаси, асосий воситалари ҳамда дебитор ва кредитор қарзлари, шу жумладан, банк олдидаги қарзлари ҳам «Аброр» фермер хўжалигига ўтказилган. А.Худойбердиев шу хўжалик раиси сифатида фаолият юритган.

Банк кредит ва фоизларни «Аброр» фермер хўжалигидан гаровга қўйилган мол-мулклар ҳисобидан ундириб беришни сўраган. Вилоят хўжалик судининг ҳал қилув қарорига асосан банкнинг даъвоси қаноатлантирилиб, 10 миллион 465 минг сўмлик кредит қарзи, 1 миллион 894 минг сўмлик фоизи ҳамда 123591 сўм суд харажатлари ундириш белгиланди.

Бу қонунбузилишлар бўйича «Аброр» фермер хўжалиги раҳбари А.Худойбердиевга нисбатан жиноят иши қўзғатилди.

«Олмоқнинг бермоғи бор» дейишади. Қарз олишдан олдин унинг ҳисоб-китобини пухта ўйлаш лозим. Ачинарлиси, А.Худойбердиев банкдан кредит олишга олиб, охирида ўз виждонига хиёнат қилмаганида бу куйга тушмасди. Берилган кредитни ундириш учун ўнлаб одамларнинг вақти беҳудага сарфланмасди. Балки шу маблағ ҳалол бир тадбиркорга берилганида, банк ҳам, мижоз ҳам фойда кўрган бўлармиди?..

Т.ҚАҲҲОРОВ,
ҳуқуқшунос
И.ХОЛБОЕВ,
журналист

Mohiyat

ЖАЗОНИНГ МУҚАРРАРЛИГИ

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Зотан, Бош Қомусимизда **"Яшаш ҳуқуқи ҳар бир инсоннинг узвий ҳуқуқидир. Инсон ҳаётига суиқасд қилиш энг оғир жиноятдир"**, деб қатъий белгилаб қўйилди.

Ўрни келганда шуни айтиш жоизки, дунёнинг мустақил тараққиёт йўлига энди кириб келаётган кўпгина мамлакатларида қаттиққўл сиёсат, мустаҳкам тартиб ва интизом, шунингдек, суд-ҳуқуқ тизимида жазоларнинг кучли бўлишини ҳаётнинг ўзи тақозо этади ва бу қонуний ҳолат ҳисобланади.

Шундай шароитда инсон ҳуқуқлари муайян тарзда чекланади. Ўзбекистон тажрибасида эса ундай ҳолат кузатилмади. Аксинча, давлатимиз халқимизнинг миллий менталитети, юксак ахлоқий қадриятларига асосланган ҳолда, жиноий жазоларни либераллаштириш йўлидан изчил борди. Дарҳақиқат, Ўзбекистоннинг ўз тараққиётида зиддиятларни кескинлаштириш йўлидан эмас, балки бағрикенглик, меҳр-мурувват, кечиримлилик, ярашиш, ақиллик йўлидан бораётгани замирида ғоят теран ҳикмат бор. Ўтмиш тажрибаларидан сабоқ чиқарилган ҳолда, миллий қонунчиликдан ўлим жазосини чиқариб ташлаш сари қўйилган тадрижий қадамлар 2008 йилнинг 1 январидан бошлаб мамлакатимизда бу жазони бекор қилиш билан якун топади.

Ҳозирги кунгача дунёнинг 80 та давлатида барча жиноятлар учун ўлим жазоси бекор қилинган. 15 та давлатда истисноси (ҳарбий жиноятлар) ҳолатлардан ташқари, бу жазо қўлланилмайди. 22 та давлатнинг жиноят қонунчилигида ўлим жазоси назарда тутилган бўлса-да, охирги ўн йилда бу жазо ижро этилмаган. Шу тариқа жаҳондаги 118 та давлатда қонунчилик тартибида ёки амалиётда ўлим жазоси бекор қилинган.

Айни пайтда жаҳонда ўлим жазосига ҳукм қилинаётганлар сони ўсиб бормоқда: 2000 йили 1457, 2001 йили 3048, 2004 йили 4000 нафардан зиёд киши жиноят содир этгани учун бу жазога ҳукм этилган. Ҳолбуки, дунёда ўлим жазосидан воз кечган давлатлар сафи кенгайиб бораётир. Бундай ҳолат давлатларни оғир жиноятчиликнинг олдини олиш борасида самарали чора-тадбирларни излаб топишга мажбур этиши шубҳасиз.

Жаҳон тажрибасига таяниб айтиш мумкинки, ўлим жазосининг бекор қилиниши асло ушбу жазога лойиқ оғир жиноятлар сонининг ошишига олиб келмайди. Чунки қонунчиликда "Жиноят учун жазонинг оғир ёки енгиллиги эмас, балки муқаррарлиги муҳим аҳамият касб этади", деган тамойил амалиётда ўз тасдиғини топган. Умрбод қамоқда ўтириш ўлим жазосидан оғир эканини кўпчилик эътироф этган.

Мутахассислар ўртасида ўлим жазосининг қўлланилиши жамиятнинг хавфсизлигини тўлиқ таъминлайди, деб ҳисобловчилар ҳам бор. Бу борада шуни эътироф этиш жоизки, ўлим жазоси қонунда кўрсатилмагани ёки қўлланилмагани оқибатида жамиятнинг хавфсизлигига путур етгани, хусусан, жиноятчиликнинг кўпайгани амалиётда исботланган эмас. Канада мисолида айтадиган бўлсак, бу мамлакатда 1975 йили ҳар юз минг одамга уч нафар одам ўлдириш жиноятини тўғри келган бўлса, ўлим жазоси бекор қилингач, бу кўрсаткич иккитага тушган.

Албатта, ҳеч ким онадан жиноятчи бўлиб туғилмайди. Оиладаги носоғлом муҳит ёки бошқа сабаблар оқибатида айримлар қалтис йўлга кириши, жиноятга қўл уриши мумкин. Бунинг учун жиноятчи қонуний жазосини олиши шарт. Лекин уни яшаш ҳуқуқидан бутунлай маҳрум қилиш, яъни жисман маҳв этиш адолатдан эмас. Жамият ўзига нисбатан якка ҳолда ёки бошқалар билан шерикчиликда тажовуз қилган жиноятчини жамиятдан ажратиб, тўғри йўлга солиш имкониятидан фойдаланмоғи лозим.

Ўлим жазосини қўллашдан воз кечилиши инсон эркини, айбсизлик презумпциясини имкон қадар ишончлироқ ҳимоя қилиш, тергов ҳамда судловдаги хатоларнинг олдини олиш, шахсга ўз-ўзини ҳимоя қилиш учун кўпроқ имконият беради. Ўлим жазосининг энг мудҳиш томони шундаки, бу жазо орқали гоҳида айбсиз инсонларнинг ҳаётига ҳам нуқта қўйилиши мумкин ва бу хатони кейин тузатиб бўлмайди. Жумладан, ўзини демократиянинг "жонкуяри" сифатида кўрсатишни хуш кўрадиган АҚШда ҳам суднинг хатоси билан айбсиз одамлар қатл қилинишининг олдини олиш кафолатланган эмас. Бу мамлакатда 1900-1985-йилларда 350 нафар айбсиз шахсга нисбатан ўлим жазоси ижро этилгани расман тан олингани АҚШда ҳам суднинг хатога йўл қўйиш хавфи катта эканини кўрсатиб турибди. Ёки суд амалиётининг хатоси туфайли умрининг 33 йилини қамоқхонада ўз ўлимини кутиб ўтказган, сўнгра оқланган япониялик Саке Менда исмли фуқаронинг қисмати ҳам шундан далолатдир.

Мамлакатимизда жиноий жазоларни либераллаштириш борасида босиб ўтган йўлга назар ташлаганимизда, жазоларнинг енгиллаштирилаётгани жиноятчиликнинг ўсишига олиб келмаганига иқрор бўламиз. Сўнгги 12 йил мобайнида қонунчилигимизда ўлим жазосини назарда тутувчи меъёрлар 15 бараварга ёки 31 тага босқичма-босқич камайтирилди. Бундай меъёрлар сони қисқариб бориши билан ўлим жазосига ҳукм қилинганлар сони ҳам камайиб борди. Демак, давлатимиз бу жазодан воз кечиш борасида қўллаган тадрижий усул ўлим жазоси билан боғлиқ вазиятни салбий тарафга ўзгартиргани йўқ.

2001 йили қабул қилинган **"Жиноий жазоларнинг либераллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг Жиноят, Жиноят-процессуал кодекслари ҳамда Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида"**ги қонунга асосан, олти ой ичида 40 минг нафардан зиёд маҳкум озод этилди. Ўшанда айрим кишилар энди жиинoятчилик ортади, дея хавотир билдирган эди. Ҳаёт эса орадан ўтган 4 йил вақт ичида бунинг аксини тасдиқлади.

Туғилмоқ ҳам, ўлмоқ ҳам Яратганнинг иродаси. Бинобарин, инсон жонига қасд қилиш ўта оғир гуноҳ. Лекин бундан жиноят содир этган ҳар қандай шахсни кечириш мумкин, деган маъно чиқмаслиги лозим. Аслида жазонинг мантиғи жиноят учун жазо муқаррарлигини ёддан чиқармасликдадир. Ҳар қандай ҳолатда ҳам инсоннинг қонуний ҳақ-ҳуқуқи топталмаслиги, шахсий дахлсизлиги ҳимояси кафолатланиши лозим. Шунда адолат қарор топади – биз барпо этаётган ҳуқуқий-демократик жамиятнинг яна бир шарти амалда намоён бўлади. Дарвоқе, ўлим жазосини бекор қилиш тарафдорларидан бўлган файласуф Чезари Беккарий шундай деган: "Ўлим жазоси фойдасиз, чунки у инсонларнинг қаҳри қаттиқ бўлишига олиб келади".

Икром НАРИМОВ,
ҳуқуқшунос

Qonun ko`magi

ИШДАН БЎШАТИШ КЎНГИЛ ИШИ ЭМАС

Деҳқонобод тумани Халқ таълими бўлимига қарашли С.Айний номидаги мактабнинг хўжалик ишлари мудири Нурали Ражабов фуқаролик ишлари бўйича Ғузор тумани судига даъво аризаси билан мурожаат этиб, ўзининг мактаб маъмурияти томонидан ноҳақ ишдан бўшатилгани ва бу ҳақдаги буйруқлар қонунга хилоф бўлгани учун вазифасига қайта тиклашни, мажбурий бекор юрган кунлари учун иш ҳақи ва маънавий зарар ундириб беришни сўраган. Суд унинг даъвосини кўриб чиқиб, С.Айний номидаги мактаб директорининг 2005 йил 15 февралдаги буйруғини ва жавобгар Деҳқонобод тумани халқ таълими бўлимнинг 2005 йил 15 августдаги 24-сонли буйруғини ғайриқонуний деб топиб, бекор қилиш, даъвогарни ўз вазифасига тиклаш, Н.Ражабов фойдасига иш ҳақи ҳисобидан 172.242 сўм ҳамда етказилган маънавий зарар учун 75.000 сўм ундириш ҳақида ҳал қилув қарори чиқарди. Бироқ С.Айний номидаги мактаб директори З.Эргашева ушбу ҳал қилув қароридан норози бўлиб, фуқаролик ишлари бўйича Қашқадарё вилояти суди кассация инстанциясига мурожаат қилди. Суд ишни атрофлича кўриб чиқиб, 2006 йил 14 март куни фуқаролик ишлари бўйича Ғузор туманлараро судининг 2006 йил 9 январ кунидаги ҳал қилув қарорини ўзгаришсиз, кассация шикоятини қаноатлантирмасдан қолдириш ҳақида ажрим чиқарди.

Яна бир мисол. Қарши шаҳрида яшовчи Дилмурод Мамиев фуқаролик ишлари бўйича Қарши туманлараро судига 2001 йил сентябр ойидан Қарши Давлат университети қошидаги «Бизнес мактаби»да ўқитувчи ҳамда касаба уюшмаси раиси бўлиб ишлаб келгани, «Бизнес мактаби» директори О.Примов меҳнат қонунчилигини бузган ҳолда 2005 йил 26 августдаги йиғилиш қарори билан иш ўрнини қисқартириб, ўзи билан тузилган меҳнат шартномасини бекор қилиш ҳақида буйруқ чиқаргани ва бу буйруқдан хабардор қилмагани, натижада 4 ой 19 кун мажбурий ишсиз юргани учун тегишли тартибда моддий ва маънавий зарар ундириб бериш ҳақида даъво аризаси билан мурожаат қилган. Фуқаролик ишлари бўйича Қарши туманлараро суди 2006 йил 26 январ куни ушбу даъво аризасини кўриб чиқиб, «Бизнес мактаби» директорининг Д.Мамиев билан тузилган меҳнат шартномасини бекор қилиш ҳақидаги 2005 йил 3 сентябрдаги 32 «А» -сонли буйруғининг 3-бандини ҳақиқий эмас деб топиш ва бекор қилиш, шунингдек, жавобгар ҳисобидан даъвогар фойдасига ишга тиклаш ўрнига 95.430 сўм ойлик иш ҳақи, мажбурий прогул учун 152.415 сўм иш ҳақи, етказилган маънавий зарар учун эса 200.000 сўм ундириш ҳақида ҳал қилув қарори чиқарди. Суднинг ҳал қилув қароридан норози бўлган «Бизнес мактаби» директори О.Примов маблағни тўлаб бериш имконияти йўқлигини важ қилиб, фуқаролик ишлари бўйича Қашқадарё вилояти суди кассация инстанциясига шикоят қилган. Шу йилнинг 4 апрел куни судлов ҳайъати мазкур шикоятни кўриб чиқиб, фуқаролик ишлари бўйича Қарши туманлараро судининг ҳал қилув қарорини ўзгаришсиз, жавобгарнинг кассация шикоятини эса қаноатлантирмасдан қолдириш ҳақида ажрим чиқарди.

Шу ўринда ҳақли савол туғилади: нега ҳар икки раҳбар ўз ходимларини ишдан бўшатаётганда меҳнат қонунчилигига риоя этмаган? Қолаверса, уларнинг айби билан корхонанинг зарар кўриши қайси мантиққа тўғри келади?

Хулоса ўрнида айтиш керакки, ходимни ишдан бўшатиш кўнгил иши эмас. Бу ўринда қонун талабларига қатъий риоя этиш шарт. Акс ҳолда юқоридаги каби эл орасида юзи шувит бўлиб қолиш мумкин.

Олим ТАНГМАТОВ,
ҳуқуқшунос
Ғози РАҲМОН,
«Инсон ва қонун» мухбири

Huquqiy sharh

АДОЛАТ ГАРОВИ

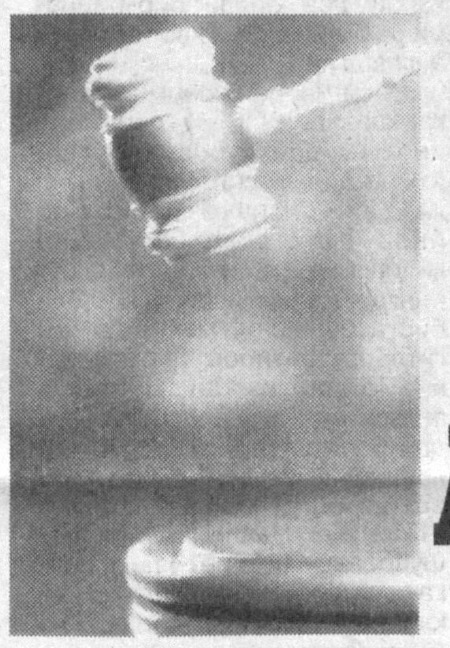

Мамлакатимизда суд-ҳуқуқ тизимида изчил тарзда давом эттирилаётган ислоҳотлардан кўзда тутилган асосий мақсадлардан бири судларнинг тўлиқ мустаҳкамлигини таъминлашдан иборатдир. Зотан, судларнинг мустақиллигига эришиш орқали инсон ҳақ-ҳуқуқлари ва эркинлигини ҳуқуқий жиҳатдан ҳимоялашни кафолатлаш мумкин.

Президентимиз Ислом Каримов Олий Мажлиснинг иккинчи чақириқ тўққизинчи сессиясидаги маърузасида таъкидлаганидек, **суд соҳасидаги асосий вазифа — суд-ҳуқуқ идораларининг мустақиллиги ва уларнинг фаолиятини сўзда эмас, амалда ифодалаш мумкин. Судлар мустақил бўлган ҳолдагина қонунларнинг бажарилиши, уларнинг устуворлиги сўзсиз таъминланади**.

Дарҳақиқат, мустақиллик йилларида олиб борилган кўламли ислоҳотлар натижасида судлар инсон ҳуқуқ ҳамда эркинликларини ишончли ҳимоя қила оладиган мустақил давлат институтига айланди. Юртдошларимизнинг судга бўлган ишончи эса, йилдан-йилга мустаҳкамланиб бораётир.

Янги таҳрирдаги **«Судлар тўғрисида»**ги қонунда судлар мустақиллигини таъминлашнинг мустаҳкам механизмини яратди. Шунингдек, мазкур қонун суддаги ишларни адолатли ҳал қилишни таъминлаш, фуқароларнинг сиёсий, ижтимоий ва иқтисодий ҳуқуқ ҳамда қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш кафолатларини кучайтирди.

«Судлар тўғрисида»ги қонунда судьяларнинг мустақиллигини таъминловчи бир қатор талаблар кафолатланган. Судьяларни қонунда назарда тутган ҳолларда сайлаш, тайинлаш ва лавозимдан озод қилиш; уларнинг дахлсизлиги; қарор чиқариш вақтида судьялар маслаҳатининг сир тутилиши муайян суд ишини ҳал қилишга аралашиш ва судьянинг дахлсизлигини бузиш учун жавобгарлик; судьяни давлат ҳисобидан муносиб моддий ва ижтимоий таъминлаш шулар жумласидандир.

Ҳуқуқни ҳимоя қилувчи идора сифатида судлар фақат асосланган факт ва далиллар асосида шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини, шаън ва қадр-қимматини ҳимоя қилади, ҳуқуқбузар ҳамда ижтимоий хавфли қилмишни содир этган шахсларни жавобгарликка тортади. Конституцияга биноан, суд ҳокимияти чиқарган ҳужжатлар барча давлат идоралари, жамоат бирлашмалари, корхоналар, ташкилотлар, муассасалар ва фуқаролар учун мажбурийдир. Бу эса судьялар томонидан чиқарилган ҳужжатлар қонун билан тенг кучга эгалигини, қонун каби сўзсиз тан олинишини англатади.

Эркин ХАЙРУЛЛАЕВ,
талаба

Taajjub

ҲАҚЛИ ДАЪВО

ёки

ширкат хўжалигининг сотилган мулки нега ўзига қайтарилди?

Гапни узоқроқдан бошлайдиган бўлсак, Избоскан туманидаги «Шарқ юлдузи» ширкат хўжалиги «Андижон картошка» шўъба корхонасидан 2001 йил 6 июнда тузилган шартномага кўра, 9 миллион 183 минг сўмлик уруғлик олди-ю, пулини вақтида тўлай олмади. Фақат орадан бир йил ўтиб, 1 миллион 500 минг сўм қарз тўланди. Табиийки, бундан қониқмаган шўъба корхонаси мутасаддилари қолган қарзни ундириб беришни сўраб, вилоят хўжалик судига даъво аризаси билан мурожаат қилишди. Ўз навбатида хўжалик суди шўъба корхонаси фойдасига ширкат хўжалиги ҳисобидан асосий қарз, устама, суд харажатлари — жами 11 миллион 543 минг сўм ундириш ҳақида ҳал қилув қарори чиқарди.

Шуни айтиш керакки, суд қарорида «қарз хўжалик ҳисоб рақамидан ундирилсин», деб қайд этилган эди. Аммо шўъба корхона билан тузилган шартнома бўйича қарзни ундириш билан шуғулланган «Умид юрсервис» адвокатлик фирмасида ёрдамчи адвокат бўлиб ишлайдиган Ўткирбек Мирзаев буни ўқиб ўйланиб қолди. Нега деганда, хўжаликнинг ҳисоб рақамида пул йўқ. Агар шундай юраверса, ҳали-бери қарзни ундириб бўлмайди. Хўш, бундай вазиятда қандай йўл тутиш керак? Ўткирбек Мирзаев кутилмаганда хаёлига келган фикрдан хурсанд бўлиб кетди. У дарҳол енг шимариб ишга киришди, яъни ижро варақасидаги «ҳисоб рақамидан» деган ёзувни ўчириб, ўрнига «мол-мулкидан» деб ёзиб қўйди. Шу билан «иш» юришиб кетди. Ижрочилар бориб, ширкат хўжалиги мулкларини хатлашди. Энди фақат бу мол-мулкни баҳолаш керак.

Ўрни келганда шуни айтиш жоизки, баҳолаш масаласида ҳам қалбакиликка йўл қўйилди. Яъни баҳолашни Марҳамат туманидаги бу иш билан шуғулланишга лицензияси бўлмаган «GOLD-FUDT» аудиторлик ташкилотининг Андижон шаҳар филиали амалга оширди. Натижада ширкат хўжалигининг баланс қиймати 6 миллион 79 минг сўм бўлган учта — ёзги клуб, хўжалик омбори, инкубатория бинолари 2 миллион 145 минг 467 сўмга, баланс баҳосидан 3 миллион 933 минг 533 сўм арзон нархга баҳоланди. Бели оғримаганнинг нон ейишини кўр, деб шунга айтишса керак-да. Яна денг, бировнинг мулкига бировнинг жони ачирмиди?

Энди мулкни сотиш керак эди. Аввал бошдаёқ қинғирлик билан бошланган иш охиригача шундай давом этди. Ушбу мулклар «кимошди» савдосида сотилиш ўрнига кўп тармоқли Агросаноат биржасининг Андижон савдо майдончасида сотиш учун чиқарилди.

Натижада 2003 йил 7 март куни баланс қиймати 4 миллион 186 минг сўм бўлган ёзги клуб биноси Андижон шаҳрида истиқомат қилувчи Ҳабибулло Баҳодировга атиги 1 миллион 556 минг 126 сўмга сотилди. Наманган вилояти, Норин туманида истиқомат қилувчи Илёсхон Мадаминовга эса баланс қиймати 1 миллион 645 минг сўм бўлган (девори пишиқ ғишт, томи шифер, тахта полли, қурилиш майдони 360, фойдаланиш майдони 260 квадрат метр) омборхона биноси 519 минг 216 сўмга, баланс қиймати 148 минг сўм бўлган инкубатория биноси 70125 сўмга сотилди.

(Давоми тўртинчи бетда)

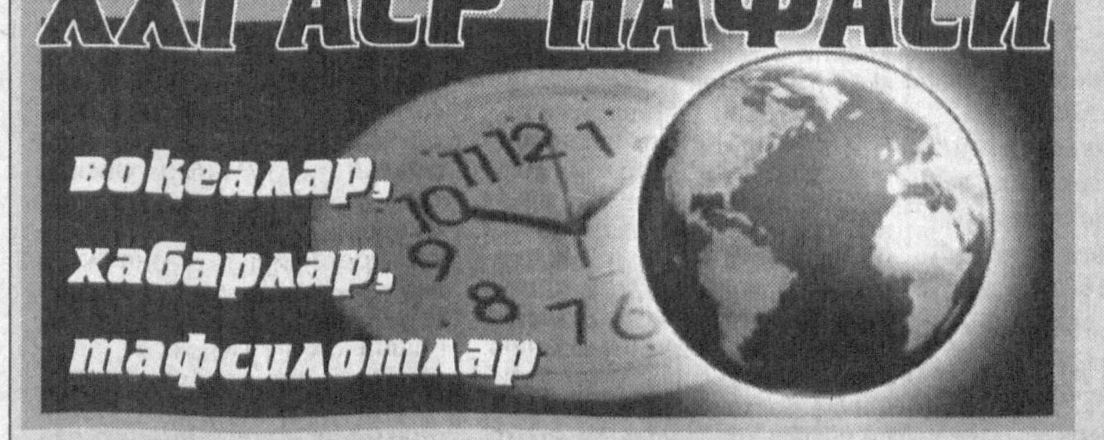

ЯНА ГУАНТАНАМО ҲАҚИДА...

Ўтган ҳафтанинг сўнгги кунларида жаҳон оммавий ахборот воситалари саҳифаларида яна АҚШ ҳарбий базаси ҳудудида жойлашган «Гуантанамо» қамоқхонаси ҳақида шов-шувли хабар тарқалди. Буюк Британиянинг "Independent" газетаси хабарига кўра,

«Гуантанамо» қамоқхонасида 14 дан 18 ёшгача бўлган 60 нафардан ортиқ ўсмир ёшидаги маҳбуслар ушлаб турилган. Газета хабарида ёзилишича, 14-15 ёшли маҳбуслар қамоқхонанинг якка камераларида сақланган ва уларга нисбатан ҳам турли ғайриқонуний қийноқ усуллари қўлланилган. Шунингдек, газета ўсмир ёшидаги маҳбуслар орасида вояга етмаганлар ҳам борлигини алоҳида таъкидлаган.

Мисол учун айтадиган бўлсак, маҳбус-ўсмирлардан бири Муҳаммад ал Гарани қўлга олинган пайтда бор-йўғи 14 ёшда бўлган. Унга 1998 йилда "Ал-Қоида" жангарилари томонидан Лондонда уюштирилган қўпорувчилик ҳаракатларида иштирок этганлик айби қўйилган. Ваҳоланки, Муҳаммад ал Гарани 1998 йилда 12 ёшда бўлиб, ўз ота-онаси қарамоғида Саудия Арабистони ҳудудида яшаган. 14 ёшида Карачи шаҳрида қўлга олинган ўсмир бир неча йил мобайнида қамоқхонанинг бир ўринли камерасида ўтиришга мажбур бўлган.

Канадада таваллуд топган яна бир 15 ёшлик ўсмир 2002 йилда АҚШ ҳарбийлари томонидан қўлга олинган эди. Унга 2002 йилнинг июль ойида граната ёрдамида АҚШ аскарини ўлдирганлик айби қўйилган. Маълумотларга қараганда, ўсмир-маҳбуснинг отаси "Ал-Қоида" гуруҳининг "машҳур" етакчиларидан бири ҳисобланади. Шунингдек, мақолада ҳар қандай ҳолатда ҳам бу ўсмир суд олдида жавоб бериши таъкидлаб ўтилган.

Мақолада Буюк Британия вакиллари АҚШ томон уларни «Гуантанамо»да фақатгина 3 нафар вояга етмаган маҳбус ушлаб турилгани ҳақидаги далилга ишонтиришга ҳаракат қилишгани ҳақида ёзишган. Маълум бўлишича, бу маҳбуслар асли афғонистонлик бўлиб, уларнинг энг ёши 13 яшар бўлган. Матбуотда кўтарилган шов-шувлардан сўнг уларни 2004 йилда озод қилишган. Шунингдек, АҚШ вакиллари вояга етмаган маҳбусларни «Гуантанамо»нинг махсус "Игуана" бўлимида ушлаб турилгани ва у ерда улар учун барча шарт-шароит яратиб берилганини маълум қилишган.

ТИНЧ АҲОЛИ ЎҚҚА ТУТИЛДИ

«29 май куни Афғонистоннинг Қобул шаҳрида намойишга чиққан тинч аҳоли вакиллари ўққа тутилди», деб хабар беради "Associated Rress" ахборот агентлиги. АҚШ ҳарбийлари ва тинч аҳоли вакиллари ўртасида бўлиб ўтган тўқнашув натижасида 3 нафар тинч аҳоли вакили қурбон бўлган ва 16 нафар фуқаро турли даражада тан жароҳати олган. Намойишчилар АҚШ ҳарбийларига тош отиб, "Йўқолсин, Америка!" дея талабнома билдиришган. Шундан сўнг ҳарбийлар уларга қарши ўқ отар қуроллардан фойдаланган. Натижада яна 1 нафар фуқаро қурбон бўлган ва 2 нафар тинч аҳоли вакили жароҳат олган.

АҚШнинг Афғонистондаги ҳарбий қумондонлиги вакиллиги америкалик ҳарбийларнинг намойишни бостиришда қатнашганини тан олди. Лекин АҚШ ҳарбийлари намойишчиларга қарши қурол ишлатгани ҳақида аниқ маълумотлар йўқлигини таъкидлашган.

ЯНА ЙИГИРМА НАФАР ҚУРБОН

Ироқнинг шимолий ҳудудида жойлашган Бакуба шаҳрида йўловчи ташувчи автобус портлатиб юборилди, деб хабар беради "ИТАР-ТАСС" ахборот агентлиги. Портлаш содир этилган пайтда автобус салонида 40 нафар фуқаро бўлган. Қўпорувчилик натижасида 11 нафар тинч аҳоли вакили қурбон бўлди ва 16 нафар фуқаро турли даражадаги тан жароҳати олди. Ҳозирча автобусни портлатишда фойдаланилган портлатувчи қурилма автобус салонига ёки йўлга ўрнатилгани аниқлангани йўқ.

Шунингдек, Ироқ пойтахти Боғдоддан 80 километр шимолий-шарқда жойлашган Халис шаҳарчасидаги гавжум автобекатлардан бирида ҳам портлаш содир этилган. Ушбу портлаш натижасида эса 9 нафар тинч аҳоли вакили қурбон бўлган ва 15 нафар фуқаро жароҳатланган, деб хабар беради "AFP" ахборот агентлиги.

ҚОЧОҚЛАР СОНИ ОШМОҚДА

2003 йилда Ироқда ҳарбий ҳаракатлар бошлангандан буён Буюк Британия Қироллик қуролли кучлари сафида қочоқлар сони ўсиб бормоқда, деб ёзади "The Daily Telegraph" газетаси. Газета берган маълумотларга қараганда, ўтган давр мобайнида 900 нафар ҳарбий хизматчи ўз бурчини бажаришдан бўйин товлаган.

Британия парламенти тарқатган хабарга кўра, ўтган уч йил мобайнида қочоқлар сони уч бараварга ўсган. Масалан, 2002 йилда 188 нафар ҳарбий хизматчи ўз бурчини бажаришдан бош тортган бўлса, 2005 йилда уларнинг сони 377 нафарга етган. Шу йилнинг беш ойи мобайнида эса қочоқларнинг сони 189 нафарни ташкил этган.

Буюк Британия мудофаа вазирлиги вакилларининг фикрича, ҳарбий хизматчилар оилавий сабабларга кўра қочоққа айланишмоқда. Аксарият аскарлар ўз хизматлари давомида Ироққа бир неча марта сафарбар қилинган. Улар ўз жонларини сақлаш учун ҳам ҳарбий ҳаракатларда қатнашишдан бош тортишмоқда. Мудофаа вазирлиги вакиллари "ҳар йили 2800 нафардан ошиқ аскарлар ўз ҳарбий қисмларини ташлаб кетади ва маълум муддат оралиғида уларнинг кўпчилиги ўз қисмларига қайтиб келади. Бунинг ҳаммасига уларга нисбатан енгил жазо чоралари қўлланилаётгани сабаб бўлмоқда", деб баёнот берган.

Айни кунларда Буюк Британия парламентининг қуйи палатаси ҳарбий ҳаракатларда қатнашишдан бош тортган ҳарбий хизматчиларга нисбатан кескинроқ жазо чоралари белгиланган янги қонун устида иш олиб бормоқда.

ЗИЛЗИЛА ЗИЁНИ

27 май куни Индонезиянинг Ява оролида юз берган 6,3 баллик зилзила натижасида 5000 нафар тинч аҳоли вакили қурбон бўлди. 20.000 нафардан ошиқроқ фуқаро турли даражада тан жароҳати олди. Биргина Жакарта шаҳрининг ўзида 35 мингдан ошиқ аҳоли яшаш пунктлари вайрон бўлиб, 100.000 нафардан ортиқ фуқаролар бошпанасиз қолди. Шунингдек, расмий маълумотларда юз берган ер қимирлаши натижасида Бантул шаҳри ҳам жиддий зарар кўргани қайд этилган.

Индонезия бош вазири берган маълумотга кўра, зилзила оқибатларини бартараф этиш учун юз миллион доллардан ошиқроқ маблағ талаб қилинади. Албатта, бунда Индонезия ҳукумати ўз бюджети ва хорижий давлатлардан келадиган беғараз ёрдамга таянади.

Интернет материаллари асосида
Баҳодир МИРЗАРАИМОВ тайёрлади

Jinoyat va jazo

Дилшода Худойқулованинг оила қуриб, бахтли турмуш кечириш йўлида уриниши самарасиз хотима топгач, у икки нафар фарзандини боқиб тарбиялашнинг машаққатини сезди. Вақтида ўқиб-ўрганиб бирор касб-корнинг бошини ушламагани боис, рўзғорни тебратишга қийналди. Аслида қийинчилик киши иродасини тоблайди.

ТУЗОҚ

Суд очерки

Бироқ Дилшода енгил йўлни танлади — тасодифан танишган Нормаҳмат Аллаёровга никоҳсиз бўлса-да, иккинчи хотин бўлишга розилик берди. Нормаҳмат «Камаз» русумли автоулови туфайли мўмайгина пул топар, оиласи, тўрт нафар фарзанди борлигига қарамай, Дилшоданинг макрига учиб, у билан норасмий яшай бошлади.

Нормаҳмат икки фарзанди билан бева қолган Дилшода Худойқуловага Қумқўрғон туманидаги «Дўстлик» маҳалласидан уй сотиб олиб берди. Ҳафтада икки-уч марта келиб, рўзғорнинг кам-кўстини тўлдириб турди ва шу тариқа иккинчи хотинининг ҳам турмуши бошқаларникидан кам бўлмаслигига уринди. 1988 йилдан бери яшаб келаётган қонуний хотини — тўрт нафар фарзанднинг онаси Озода Алиқулова эрининг Қумқўрғон томонларда никоҳсиз хотини борлигини билса-да, ошкора қаршилик кўрсатмади, ҳаммасини худога солди. Вақти келиб эри кўчада топган бу аёлдан совушига, оиласига бутунлай қайтишига ишониб юрди.

Ўрганган кўнгил ўртанса қўймас, деганларидек, хиёнат йўлига бир кирган киши ўзини тутиб кетиши қийин бўларкан. Зеро, ҳаё кетган жойда бало пайдо бўлади, деб бежиз айтишмаган.

Дилшода Худойқулованинг тузоғига бу гал Қумқўрғон туманида истиқомат қилувчи Зокир исмли кимса тушди. Зокир ҳеч қаерда ишламас, оғирнинг устидан, енгилнинг остидан ўтиб, бошини оғритмай нон ейишга одатланиб қолганди. Қолаверса, у олдин ҳам жиноят содир этиб, беш йил муддатга озодликдан маҳрум этилганди...

Дилшода ўзидан ўн тўрт ёш кичик бўлса-да, Зокирни тузоғига илинтириш мақсадида уни уйига ишга таклиф қилди. Орадан кўп вақт ўтмай Зокир Дилшодага ипсиз боғланиб қолди.

(Давоми тўртинчи бетда)

Мамлакатимизда ёш авлоднинг ҳуқуқий саводхонлигини оширишга жиддий эътибор қаратилмоқда. Масалан, таълим соҳасини олсак, ўрта мактабларнинг бошланғич синфларида «Конституция алифбоси», таянч синфларда «Конституция сабоқлари», юқори синфларда эса «Конституциявий ҳуқуқи асослари» фанидан малакали мутахассислар ўқувчиларга таълим беришаётир.

ЭРТАНГИ КУН ЭГАЛАРИ

ёшларнинг ҳуқуқий тарбияси ҳақида айрим мулоҳазалар

Оммавий ахборот воситаларида ҳуқуқий мавзуда кўплаб мақолалар ёритилаётгани, телевидениеда «Қилни қирқ ёриб», «Адвокат маслаҳатлари» сингари кўрсатувлар изчил намойиш этилаётгани ҳам ҳуқуқий тарбияга катта эътибор қаратилганидан далолатдир. Таълим муассасаларида босқичма-босқич ўтказилаётган «Сиз қонунни биласизми?» танлови ҳам бу борада муҳим аҳамият касб этмоқда.

Бу сингари тадбирлар ёшлар ўртасида жиноятчилик, қонунбузарлик, ахлоқий нопоклик каби иллатларнинг олдини олади. Бироқ фақат ана шундай чора-тадбирлар билан кифояланиб қолиш ярамайди.

Яқинда узоқ бир туманлардан бирида содир этилган жиноят ота-оналар, катта ёшдагиларнинг лоқайдлиги оқибатида олди олинмай қолгани ғоят ачинарли ҳодиса сифатида кўпчилигимизни ҳушёр торттириши керак.

Йигирма ёшли Рустам Нигора исмли қизга кўнгил қўйганди. Нигорани мажбуран бошқа йигитга унаштиришди. Ёшларнинг аҳдипаймони ота-оналарни заррача қизиқтирмади. Рустам ўз бахти йўлида курашди, рақиби Дилшод билан бир неча бор учрашиб, гаплашиб кўрди. Бироқ Дилшод анчайин ориятли экан, шекилли, «Фотиҳани буздирмайман», дея Рустамнинг гапини рад этди. Бу можаролардан ота-оналар, атрофдагилар хабардор бўлишларига қарамай, «Ҳа, энди ёшлик-бебошлик, ўзлари келишиб кетишади», дея йигитларни муросага чақиришмади. Рустам эса кун сайин ёвлашиб, охир-оқибат фожиа юз берди. Эндигина 24 баҳорни қаршилаган Дилшод ҳаётдан бевақт кўз юмди. Рустам нафақат Дилшод, балки ўзининг ҳам ёш умрига зомин бўлди. Бир сўз билан айтганда, бу фожианинг туб илдизи ота-оналар, катталарнинг лоқайдлиги, қолаверса, қонунни билмасликлари оқибатида содир этилди. Дарвоқе, ҳадислардан бирида айтилишича, низолашган икки кишини ярашгириб қўйиш рўза, намоз, садақа қилишдан ҳам афзалроқ ҳисобланар экан.

Қадимий анъаналаримизга кўра қўни-қўшнилар ёшларга маънавий таъсир этиши, соғлом муҳитни шакллантириши лозим. Илгари ахлоқи тубан одамлар маҳалладан, ҳатто қишлоқдан кўчириб юборилган. Ўша удумлардан келиб чиқиб таҳлил этадиган бўлсак, бугунги кунда турли ёт ғоялар билан ёшлар онгини заҳарлашга уринаётган қабиҳ ниятли кимсаларнинг қилмишлари кечирилмас ҳолдир. Шу ўринда Юртбошимизнинг куюниб айтган қуйидаги даъватларини яна бир бор эслаш жоиздир: **«Бу ёвуз кимсалар ҳали онги шаклланиб улгурмаган, тажрибасиз, ғўр ёшларни ўз тузоғига илинтириб, улардан ўзларининг ғаразли мақсадлари йўлида фойдаланмоқда. Бу эса исломнинг инсонпарварлик ғояларини обрўсизлантиришга сабаб бўлмоқда.**

Мен Ўзбекистон раҳбари сифатида қандайдир ёвуз кучлар муқаддас ислом динимизни, ота-боболаримиз эътиқодини, мусулмон фуқароларимизни таҳқирлашига, жамиятимиз ҳаётига хавф туғдиришига ҳеч қачон йўл қўймайман. Бу вазифани ўзимнинг нафақат Президент сифатидаги, балки бир мусулмон инсон сифатидаги муқаддас бурчим деб биламан».

Nuqtai nazar

Бузғунчилар қабиҳ ниятларини яширишга қанчалик уринишмасин, зукко халқимиз уларнинг асл мақсадини англаб етди. Негаки, муқаддас динимиз исломда одамларни гуруҳларга ажратиш, улар ўртасига адоват уруғини сочиб, тўқнашувлар келтириб чиқариш катта гуноҳ ҳисобланади. Ҳадиси шарифда динни ниқоб қилиб, одамларни чалғитувчи ва ноҳақ йўлга бошловчилар дажжолдан ҳам хавфлироқдир, дея қайд этилган. Ислом динининг буюк алломалари етишиб чиққан юрт фарзандлари сохта ғояларга муҳтож эмас. Айниқса, ёшларимиз миллий истиқлол ғоясига ёт бўлган ақидапарастлар таъсирига тушиб қолмаслик учун дунёвий, ҳуқуқий, диний билимларни пухта эгаллаши лозим. Бунинг учун эса мустақил диёримизда барча шарт-шароит муҳайё. Ўқув-тарбия, касб-ҳунар тизимидагиислоҳотлар ёшларимизнинг хорижий давлатларда ҳам таълим олиши учун катта имкониятлар яратди.

Мустақил Ватанимизнинг эртанги куни эгалари — ёшлар ҳар томонлама етук, ўз ҳақ-ҳуқуқини биладиган инсон сифатида камол топишлари зарур. Бу эса ёшларимиз зиммасига ҳам алоҳида масъулият юклайди.

Дилфуза РАҲИМБЕКОВА

Dunyoning ishlari

ҒАРОЙИБ ЭГИЗАКЛАР

(Биринчи мақола)

Эгизак фарзандларнинг дунёга келиши қадим-қадим замонлардан бошлаб то ҳозирга қадар табиатнинг энг сирли ва ғаройиб ҳодисаларидан бири ҳисобланади. Тарихий ҳужжатлардан маълумки, жуда кўп эгизаклар бир-бирларини сўзсиз ва узоқ масофадан туриб ҳам тушунади. Қолаверса, улар бир хил фикрлаш қобилиятига эга. Бундан ташқари, бир пайтда касал бўлиши, ҳатто, бошқа-бошқа жойларда яшашса-да, бир пайтда ҳаётдан кўз юмиши каби жумбоқлар сирини очиш ҳам ҳали-ҳамон бирор-бир олимга насиб қилганича йўқ. Албатта, бу борада турли-туман тахминлар бор. Лекин тахмин исбот дегани эмас...

Яна шуни таъкидлаб ўтиш керакки, кейинги йилларда дунё бўйича эгизаклар сони кескин ошиб бормоқда. Масалан, 1990 йилда Англияда 7452 нафар эгизак фарзанд дунёга келган. Бу она бўлиш тараддудидаги ҳар тўққизинчи аёл ўз турмуш ўртоғига эгизак фарзанд ҳадя этган, деган маънони англатади. Буни қарангки, ҳар қанча уринишмасин, англиялик олимлар ҳамон бу сирли жумбоқнинг тагига ета олишмаяпти.

Келинг, ушбу жумбоқларнинг ечимини топишни олимларга ҳавола этиб, айрим эгизакларнинг ғаройиб тақдирлари билан танишайлик.

ГРЕТА ВА ФРЕДА

Англияда таваллуд топган Грета ва Фреда Чаплинларнинг ғаройиб тақдири кишини чиндан-да ҳайратга солади. Улар бир-бирларига, одатда, кўпчилик эгизакларга нисбатан билдириладиган ибора билан айтадиган бўлсак, худди "икки томчи сув"дек ўхшаш бўлган. Нафақат қўни-қўшни ёки мактабдаги устозлари, ҳатто ота-оналари ҳам эгизакларнинг қай бири Грета-ю, қайси Фреда эканини ажрата олмаган. Чунки қизлар нафақат ўхшашлик, балки бир хил фикрлаш, бир хил кийиниш ва бир хил ҳаракатланишлари билан атрофдагиларни ҳайратга солган. Улар ўзаро суҳбатлашганларида бирор оғиз гапиришмаган. Чунки эгизак опа-сингиллар бир-бирларининг фикрини масофадан туриб ўқий олишган. Қизиғи шундаки, ҳеч бир имо-ишорасиз, кўз қарашлари билан бир-бирларининг нима демоқчи эканини англашган.

Элси Чаплин хоним аввалига қизларининг бу даражада иноқлигидан хурсанд бўлиб, имкон даражасида уларни бир хил кийинтиришга, уларга бир инсон сифатида муомала қилишга ҳаракат қилган. Шунингдек, у қизларига ҳамиша бирга бўлишни, мактабда йигитларга эътибор бермасликни уқтириб келган. Натижада эгизак опа-сингиллар ўзларидан бошқа ҳеч ким билан гаплашмай қўйишган. Бундан хавотир олган эгизакларнинг отаси Жек Чаплин турли руҳшунослару тиббиёт олимларига мурожаат қилган. Буни қарангки, на руҳшунослар, на мутахассис олимлар қизларни бирор дақиқага бўлсин бир-биридан ажрата олмаган. Бундай ҳаракат уларнинг кескин қаршилигига сабаб бўлган. Кузатишлар натижасида мутахассислар гўёки икки вужудда бир одам яшаган, деган хулосага келишган. Чунки қизлар бир хил фикрлаган, бир хил кийинган, бир пайтда ухлаб, айнан бир дақиқада уйғонишган. Уларни атрофдагилар мутлақо қизиқтирмаган.

Кунлардан бирида эгизаклар негадир Кевин Ивсон исмшарифли қўшниларини ёмон кўриб қолишади ва уни таъқиб қила бошлашади. Унга ҳақоратли хатлар жўнатиш, телефон орқали дағдаға қилиш етмагандек, бир куни опа-сингил ўзларини Кевин Ивсоннинг машинаси тагига ташлайди. Фақат бахтли тасодиф туфайли уларга ҳеч қандай зарар етмайди. Шундан кейин Кевин Ивсон қизларнинг ота-онасига, кейинчалик эса ҳуқуқ-тартибот идораларига хабар беради. Буни қарангки, ҳеч ким бечора жабрдийданинг гапларига ишонмайди. Чунки қизлар шунча пайтдан буён бирор марта жамоат тартибини бузмаган, ҳатто мактабдаги синфдошлари билан ҳам жанжаллашмаган эди. Кевин Ивсон қизларнинг телефондаги дағдағалари ва кўчадаги ҳақоратли сўзларини магнитафонга ёзиб олиб, судга тақдим қилади. Суд экспертизаси ушбу магнитафон тасмасидаги ёзувлар айнан Грета ва Фреда Чаплинларга тегишли эканлигини кўрсатди. Суд эгизакларни жамоат тартибини бузганликда айблайди ва уларга қамоқ жазоси беришга қарор қилади. Қизларни ўзларига нисбатан қўлланилаётган жазо чораси эмас, аксинча, қамоқда бир-бирларидан ажратишлари мумкинлиги қаттиқ ҳаяжонга солади. Шу боис суд залида жанжал кўтариб, ўз айбларини тан олмасликка уринишади. Судда маслаҳатчи сифатида қатнашаётган мутахассис-руҳшунос судьяларга бу икки эгизакка нисбатан қамоқ жазосини қўллаб бўлмаслигини, агар шундай йўл тутилса, улар бир-бирисиз ҳалок бўлишини тушунтиргач, суд Кевин Ивсонни иккинчи марта безовта қилмаслик ҳақида тилхат олиб, уларни очиқда қолдиради. Ушбу воқеа Грета ва Фреданинг ташқи олам билан имкон даражасида мулоқат қилмасликларига сабаб бўлади. Улар энди ҳеч ким билан мулоқотга киришишмас, ўзгаларнинг саволларига жавоб бермас эди.

Эгизакларнинг ота-оналари руҳшунослар маслаҳатига кўра, Грета ва Фредани давлат муассасаларидан бирига топширишга мажбур бўлишади. Чунки руҳшунослар қизлар кўпчилик орасида "ўзликларини" топиш мумкин, деган фикрни билдиришади.

Афсуски, бу ҳаракат ҳам ҳеч қандай фойда бермаган. Эгизаклар махсус қизлар мактабида ҳам бир-бирларидан бир дақиқага бўлсин ажралишмаган. Бошқа қизлар билан ҳеч қандай мулоқатга киришмагани устига бирор кишининг саволига ҳам жавоб беришмаган. Улар бир-бирларини исмлари билан ҳам чиқиришмаган. Ўзаро мулоқатда эса фақатгина "Твин", деб мурожаат қилишган. Уларни узоқ муддат текширган мутахассислар қуйидагича хулосага келишган: "Уларнинг бири ҳақиқий инсон, иккинчиси эса унинг ойнадаги акси. Акс ҳолда инсон боласи ҳеч бир адашмасдан бир-бирининг ҳаракатини бунчалик аниқ бажара олмас эди..."

Махсус мактаб маъмурияти ҳар якшанба куни қизларнинг уйига боришларига рухсат берар эди. Жумладан, Грета ва Фреда ҳам якшанба кунлари уйларига келишар, лекин эгизакларнинг ота-оналари руҳшунослар маслаҳатига кўра, уларга эшик очишмасди. Энг қизиғи, қизлар дарвоза тепасидаги қўнғироққа қўл ҳам чўзишмасди. Уй ичида туриб қизларини кузатаётган ота-она ҳар қанча оғир бўлмасин эшикни очишмас, қизлар эса бир жойда соатлаб сўзсиз қотиб туришар ва бир вақтнинг ўзида ортларига бурилиб кетишарди. Қанчалик ҳайратланарли бўлмасин, бу ҳол ҳар якшанба куни такрорланарди...

Албатта, ўша пайтларда газеталар бу ғаройиб эгизаклар ва уларнинг бошига тушган турли савдолар ҳақида тинимсиз мақолалар эълон қилар, минглаб англияликлар газета саҳифалари орқали уларнинг ҳаётини кузатиб борарди. Ана шундай кузатувчилар орасида Жек Давенпот исм-шарифли муҳандис ҳам бўлиб, у Грета ва Фреданинг ота-онаси ва давлат муассасаларига эгизакларни унинг ҳомийлигига беришни сўраб мурожаат қилади. У ўзининг бу хатти-ҳаракатини "мен қизларга оддий одамлардек яшашни ўргата оламан", деган сўзлар билан изоҳлайди. Эгизакларнинг ота-онасини, қолаверса, руҳшуносларнинг ҳам унга ишонмасликдан ўзга чоралари йўқ эди. Чунки уларнинг барча уринишлари зое кетаётганди. Шундан сўнг улар Жек Давенпотнинг таклифига рози бўлишади.

Буни қарангки, қизларни ўзини Лондон шаҳридаги уйига кўчириб олиб келган Жек руҳшунослар ва экизакларнинг ота-онасини ҳайратда қолдириб, уларни ташқи олам билан мулоқот қилишга, ўзларини оддий одамлардек тутишга ўргата олган. Ундан бу ғаройиб воқеанинг сабабини изоҳлаб беришни сўраган журналистларга эса қуйидагича жавоб берган экан:

— Мен ҳеч кимни айбламоқчи эмасман. Лекин Грета ва Фреда на ўз уйларида, на махсус мактабда ўзларига нисбатан меҳрни ҳис қилишмаган. Ҳамиша ва ҳамма жойда уларга нисбатан ғайриоддий муносабатда бўлишган. Атрофдагилар уларга нисбатан самимий, оддий инсонга қарагандек қарашмаган. Бу эса қизларда доимий ички норозиликни келтириб чиқарган. Мен уларни ҳамма қатори оддий одам эканликларига ишонтирдим. Бир сўз билан айтганда, уларни мен эмас, балки менинг уларга нисбатан бўлган инсоний меҳрим ҳаётга қайтарди...

Интернет материаллари асосида Райҳона ЎРАЛОВА тайёрланди.

(Давоми бор)

Taajjub

ҲАҚЛИ ДАЪВО

ёки

ширкат хўжалигининг сотилган мулки нега ўзига қайтарилди?

(Давоми. Боши учинчи бетда)

Бу ҳақда биржа ва олди-сотди шартномалари тузилди. Орадан бир ой ўтиб, 8 апрел куни давлат кўчмас мулки кадастрининг вилоят бошқармасида Ҳабибулло Баҳодиров сотиб олган ёзги клуб биноси давлат рўйхатидан ўтказилди. Аммо у орадан икки кун ўтиб-ўтмай бинони ширкат хўжалиги ҳудудида яшовчи Абдулазиз Мамадиёровга 2 миллион сўмга олди-сотди шартномаси билан сотиб юборди. Иккинчи харидор Илёсхон Мадаминов эса инкубатория биносини бузиб олиб кетди.

Хайриятки, ширкат хўжалиги, жамоа мулкига ичи ачишадиган кишилар ҳам бор экан. Избоскан тумани ҳокимлиги аҳволдан хабар топгач, вилоят прокуратурасига ариза билан мурожаат қилди. Вилоят ва туман прокуратуралари ишни ўрганиб чиқиб, ширкат хўжалиги манфаатини кўзлаб фуқаролик ишлари бўйича Избоскан туманлараро судига даъво аризаси киритди. Иш судда кўриб чиқилгач, даъво тўлиқ қаноатлантирилди.

Суд ҳар учала мулкнинг қолдиқ баҳосидан икки баробардан ҳам арзон баҳоланиб сотилганини алоҳида эътиборга олди. Амалдаги қонунларга ҳамда экспертлар хулосасига кўра, қолдиқ баҳосидан кам баҳолангани учун ҳам кўчмас мулкни харид қилишдаги олди-сотди шартномалари бекор қилинди.

Дарҳақиқат, «ЎзАНДбаҳо» шўъба корхонасида баҳоловчи эксперт вазифасида ишловчи Қаҳрамон Алибоев бу ҳақда шундай дейди:

— Суднинг ажримига кўра, ширкат хўжалиги биноларини эксперт мутахассислари, ширкат вакиллари иштирокида 2001 йилда чоп этилган баҳолаш тўпламига асосан ҳақиқий ҳолат бўйича баҳолаб чиқдик. Биноларнинг ҳажми, барча ишлатилган қурилиш материаллари, эскириши ҳисобга олиниб, баҳоланганда 2003 йил 1 январ ҳолатига биринчи тўплам китобига асосан тикланиш баҳоси ёзги клуб биноси 4 миллион 825 минг 221 сўм, хўжалик омбори биноси 3 миллион 609 минг 473 сўм, инкубатория биноси баҳоси 613 минг сўм эканлиги аниқланиб, судга хулоса берилди.

Ноинсофлик ҳам шунчалик бўладими?! Бир умр ўша ёзги клуб биносида киномеханик бўлиб ишлаган, ҳозир ҳам ундан ижара шартномаси асосида фойдаланиб, ҳамқишлоқларига хизмат кўрсатаётган Равил Исломов бинони 4 миллион сўмга сотиб олишини, ҳозир 1 миллион сўм нақд тўлашини айтганда, хўжалик раиси бино сотилмаслигини таъкидлаган эди.

Чуқурроқ мулоҳаза юритсангиз, саволлар туғилаверади. Ширкат хўжалигининг қарзини узиш зарур экан, нега энди унинг мулки бунчалик арзон нархда сотилиши керак? Ахир, қарзни узиш учун мулк очиқ-ошкора «кимошди» савдосига қўйилиб, қимматга сотилса, фойдалироқ эмасми? Тўрткўл ҳам катта қишлоқ, тадбиркорлар кўп. Агар кўчмас мулк савдосига ошкоралик таъминланса, улар ҳам қатнашиб, кучи етса, сотиб олиб, ҳамқишлоқлари учун янги ишчи ўрни яратишармиди?

Қарз эвазига сотилаётган мулкларни арзон-гаров сотишдан ким манфаатдор бўлган? Бунинг замирида атайин қилинган шошма-шошарлик ётибдими ёки нопоклик борми? Халқимизда «арзон гўштнинг шўрваси татимайди», деган нақл бор. «Шарқ юлдузи» ширкат хўжалигининг мулклари ҳам арзон сотилганию олингани билан унинг янги эгаларига ҳам буюрмади, ҳақиқий, яъни ширкат хўжалигига қайтарилди.

Илҳомжон ЭГАМНАЗАРОВ, «Инсон ва қонун» мухбири

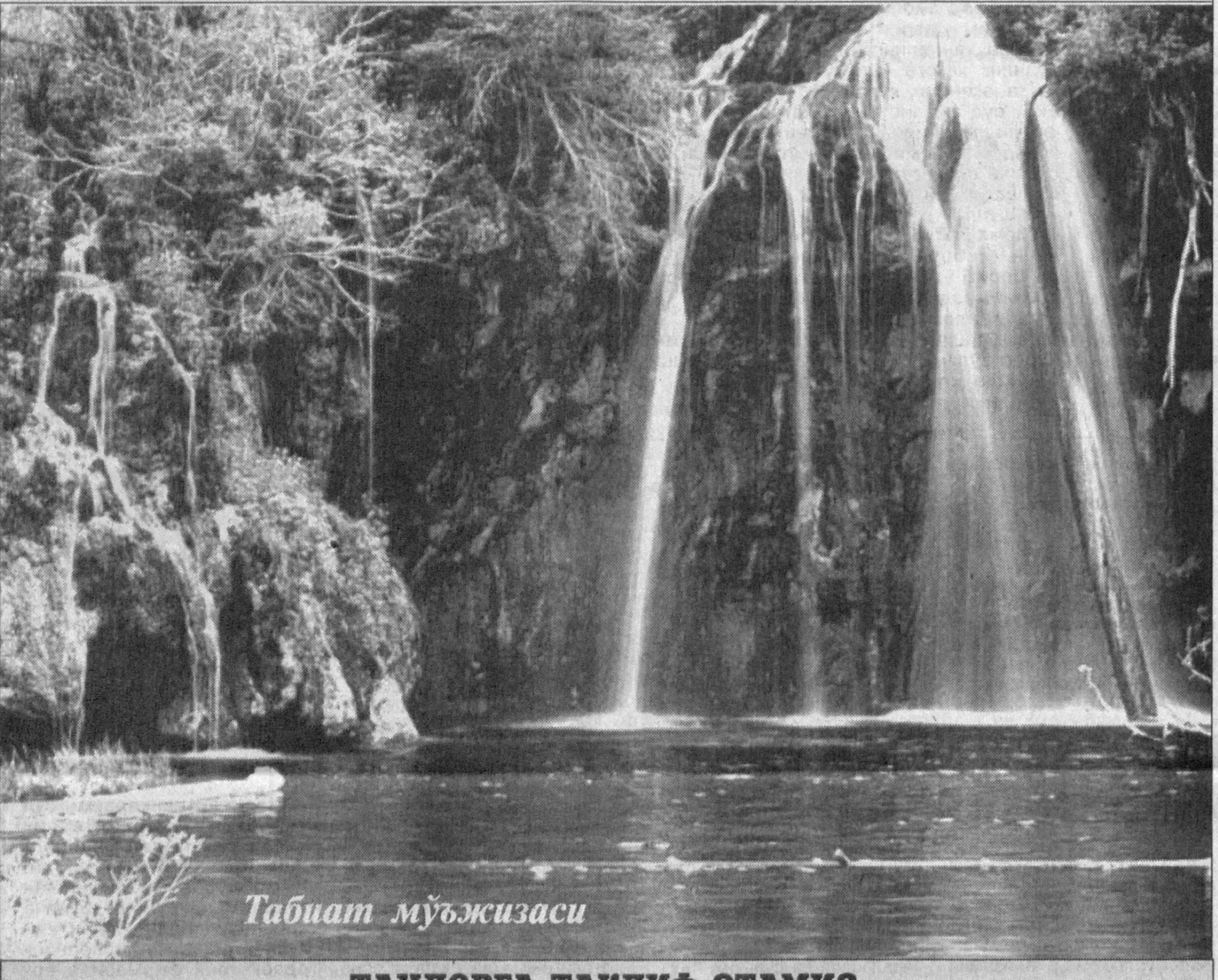

Табиат мўъжизаси

ТАНЛОВГА ТАКЛИФ ЭТАМИЗ

Тошкент вилояти адлия бошқармаси қуйида қайд этилган шаҳар ва туманларда ўрни бўш бўлган давлат ва хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариус лавозими учун танлов эълон қилади. Танловда нотариал фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензияга эга бўлган олий юридик маълумотли Ўзбекистон Республикаси фуқаролари иштирок этишлари мумкин:

1. Ангрен шаҳар 1-сонли давлат нотариал идорасида — 1 та ўрин;

2. Ангрен шаҳар 2-сонли давлат нотариал идорасида — 1 та ўрин;

3. Қуйичирчиқ тумани давлат нотариал идорасида — 1 та ўрин;

4. Тошкент тумани 1-сонли давлат нотариал идорасида — 1 та ўрин.

Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариус лавозимига:

1. Чиноз туманида — 1 та ўрин.

Талабгорлар танлов газетада эълон қилинган кундан бошлаб, бир ой муддатда Тошкент вилояти адлия бошқармасига шахсан қуйидаги ҳужжатларни тақдим этишлари лозим:

1. Малака комиссияси номига ариза;

2. Паспорт нусхаси;

3. Белгиланган шаклда тўлдирилган шахсий варақа;

4. Меҳнат дафтарчасининг нотариал тасдиқланган нусхаси;

5. Нотариал фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензиянинг нотариал тасдиқланган нусхаси;

6. Нотариал фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензияга эга бўлиб, лекин уч йил мобайнида нотариус лавозимида иш бошламаган талабгорнинг қайта малака имтиҳонини топширганлиги ҳақида малака комиссиясининг қароридан кўчирма;

7. Охирги иш жойидан берилган меҳнат фаолияти тўғрисидаги тавсифнома.

Мурожаат учун манзил: Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, У.Носир кўчаси, 93-уй.

Телефон: 362-84-30, 363-51-04.

Jinoyat va jazo

ТУЗОҚ

Суд очерки

(Давоми. Боши учинчи бетда)

Бу орада Дилшоданинг «фаолияти» авж олиб, «Бешқаҳрамон» ширкат хўжалигида яшовчи Шоира Холназарова билан ҳам топишди. Эндигина 26 ёшни қоралаган Шоиранинг туриш-турмушининг тайини йўқлиги Дилшодага жуда қўл келиб, у жирканч режасини янги шеригига очиқ айтди:

— Шоираҳон, билишимча турмушинг оғирроқ экан. Агар рози бўлсанг, меникида тур. Бир хонасини сенга бераман. Сендай кўркам аёлнинг қадрига етадиганлар кўп, — дея қармоқ ташлади Дилшода.

Шоира ҳам худди шундай таклифга муштоқ экан, дарҳол рози бўлди. Шу тариқа Дилшода энди қўшмачиликни ўзига «касб» қилиб олди.

Ҳар қандай хиёнат замирида жиноят ётиши тайин. Дилшоданинг хиёнати ҳам охир-оқибат Нормаҳматга ошкор бўлди. Шунда у Зокирга пичоқ билан ташланди. Бироқ Зокир қочишга улгурди. Ғазаб отига минган Нормаҳмат Дилшодани уриб-сўкиб:

— Сен кўрнамак экансан. Энди бу уйдан йўқол! Тўрт томонинг қибла! — дея дўқ урди ва сўнгра ўз уйига кетди.

Шу кечаси мудҳиш қарорга келган Дилшода Худойқулова эртасигаёқ Зокирни излаб топди:

— Энди бир чора топишимиз керак. Йўқса, эртага мен иккита болам билан қаерга ҳам бораман?. Сенинг уйинг йўқ бўлса, онанг мени итидан ҳам ёмон кўради, — деди Дилшода йиғлаган куйи.

— Нима қилиш керак? — дея талмовсираб сўради Зокир.

— Нормаҳматни йўқотиш керак. Шундай қилсак, ундан қутулиб, уйга эгалик қиламиз. Сўнг иккимиз мазза қилиб яшайверамиз...

Хуллас, Дилшода ҳамтовоқлари Зокир билан Шоиранинг бошини қовуштириб, олдиндан ўйлаб қўйган жиноий режасини ўртага ташлади:

— Мен Нормаҳматни аврайман. Унга ароққа қўшиб демидрол — ухлатадиган дори ичираман. Зокир Шўрчи туманидаги «Ҳурлик» фермер хўжалигининг пахта пайкали четидаги шийпонда бизни пойлаб туради. Нормаҳматни олиб борганимдан сўнг уни ўша ерда гумдон қиламиз...

Улар эртаси куни Дилшод ёллаган «Тико» русумли киракаш машинада қотиллик содир этиш мўлжалланган жойни обдон кўздан кечиришиб, ким нима қилишини олдиндан келишиб олишди.

Фитнадан бехабар Нормаҳмат Аллаёров эса эртаси куни Дилшоданинг олдига борганида аёл тағин макрини ишга солди:

— Мени кечиринг, сизнинг яхшиликларингизга хиёнат қилдим. Хоҳласангиз бошимни сапчадек узиб ташланг, розиман, — дея унинг оёғига йиқилди.

Нормаҳмат Дилшоданинг сохта кўз ёшларига учиб, кўнгли юмшади. Дилшодага ҳам айни шу керак эди — у дарҳол дастурхонни безаб, уйқу дориси аралаштирилган ароқни ошхонадан олиб чиқиб, Нормаҳматнинг олдига қўйди. Ўзи Шоира билан пиво ичишди. Орадан кўп ўтмай дори қўшилган ароқдан ичиб сархуш бўлган Нормаҳматни икки аёл ёлланган таксида олдиндан келишилган шийпон томон олиб кетишади. Шийпонга етиб келишгач, Дилшода қайт қилмоқчи эканини, қоронғуда қўрқаётганини баҳона қилиб, Нормаҳматдан ўзи билан шийпон ёнидаги пахтазор ичига киришни сўради. Бу орада Шоира такси ҳайдовчисига «Булар эр-хотин, шу ерда қолишади, мени уйга олиб бориб ташланг, мана хизмат ҳаққингиз», дея уч минг сўм тутқазиб ортга қайтди.

Дилшода эгат ичига кириб, қайт қилмоқчидек тиз чўкади. Дори қўшилган ароқ таъсирида ҳали ҳам ўзига кела олмаган Нормаҳмат ҳам унинг ёнига тиз чўкканда шийпон ичида пойлаб турган Зокир кела солиб унинг бўйнига сиртмоқ солди... Бир муддат ўтиб, Нормаҳмат жон таслим қилди ва унинг жонсиз танаси эгат ичида қолиб кетди...

Ҳаётда енгил-елпи йўл билан яшаш илинжида хиёнат йўлига кирган ва теварагига ўзига ўхшаган хиёнаткорларни йиққан аёлнинг бу қилмиш жазосиз қолмади. Жиноят ишлари бўйича Сурхондарё вилояти суди қотиллик содир этган Дилшода Худойқулова, Зокир Хўжаназаров ва Шоира Холназаровани узоқ муддатларга озодликдан маҳрум этди.

Қолаверса, уларнинг пешонасига энди бир умр «қотил» деган тавқилаънат муҳрланиб қолди. Одам боласи учун бу дунёда бундан ортиқ жазо бормикин?..

Фозил ТЎРАЕВ, Жиноят ишлари бўйича вилоят судининг судьяси
Собир ЁДИКОВ, «Инсон ва қонун» мухбири

Тошкент шаҳар адлия бошқармаси жамоаси Миробод туман 1-сонли давлат нотариал идора катта нотариуси
Асқар ХОЛМУҲАМЕДОВнинг
бевақт вафот этгани муносабати билан унинг оила аъзоларига ҳамдардлик изҳор этади.

ИНСОН ва ҚОНУН
МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ
1996 йилнинг январидан нашр этилади
2003 йил 29 декабрда Ўзбекистон Матбуот ва Ахборот агентлигида 078-рақам билан рўйхатга олинган
Бош муҳаррир: Шодиқул ҲАМРОЕВ
ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ: Бўритош МУСТАФОЕВ, Ихтиёр АБДУЛЛАЕВ, Пўлат САМАТОВ, Мавжуда РАЖАБОВА, Хуршид СОДИҚОВ, Абдукамол РАҲМОНОВ, Маҳмуд САТТОРОВ, Ислом ҲАМРО, Нормейли НОРПЎЛАТОВ
Таҳририятга юборилган қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва уларга ёзма жавоб берилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин.
Факт ва далиллар тўғрилиги учун масъулият муаллифлар зиммасидадир.
Навбатчи: Бобомурод РАЙИМОВ
Саҳифаловчи-дизайнер: Фарҳод ХЎЖАНАЗАРОВ
Индекс: 646882
«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмда, офсет усулида «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй. Буюртма Г-715. Тиражи — 7500. Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди — 22.30
МАНЗИЛИМИЗ: 700047, Тошкент ш. Сайилгоҳ кўчаси-5. Тел: 133-70-65, 133-84-56
1 2 3 4 5